

บทที่ ๖

สรุปและข้อ เสนอแนะ

การศึกษาบริเวณโบราณสถานใน เขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง สามารถสรุปและ เสนอแนะแนวทาง เพื่อนำไปประกอบการวางแผนพัฒนาเมืองได้ดังต่อไปนี้คือ

๖.๑ สรุปผลการศึกษา

๖.๑.๑ สภาพพื้นที่ศึกษา

- ระดับจังหวัด

ถ้าหาก เปรียบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เหมือน เซล (Cell) เซลหนึ่งแล้ว บริเวณเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาก็คือส่วนนิวเคลียส (Nucleus) ของเซลล์นี้ เนื่องจากบริเวณนี้ถือเป็นหัวใจ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของจังหวัดในทุกด้าน ดังเหตุผลต่อไปนี้คือ

๑. ด้านภูมิประเทศ เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ใจกลางอาณาจักรอยุธยา โดยมีอำเภอต่าง ๆ ล้อมรอบจำนวน ๑๔ อำเภอ และเป็นบริเวณที่มีแม่น้ำสายสำคัญ ๓ สายมาพบกันได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี

๒. ด้านการคมนาคม เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก ได้แก่ แม่น้ำสายต่าง ๆ เส้นทางรถยนต์ซึ่งแยกสู่อำเภอโดยรอบ และ เส้นทางรถไฟ

๓. ด้านประชากร เป็นบริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดของจังหวัด

๔. ด้านเศรษฐกิจ สาขาการผลิตของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สูงที่สุดคือ สาขาการค้าและบริการ รองลงมาคือ เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมตามลำดับ เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้น เป็นศูนย์กลางของการค้าและการบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่พื้นที่อื่น ๆ

๕. ด้านการท่องเที่ยว แนวทางหลักแนวทางหนึ่งของการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคกลาง มีจำนวน ๓๐ แห่ง และในจำนวนทั้งหมดนี้ ๒๓ แห่ง อยู่ใน เขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยาโดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ๒๒ แห่ง และประเภทธรรมชาติ ๑ แห่ง

ระดับเทศบาลฯ และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยานั้น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางในหลาย ๆ ด้านของจังหวัด จึงเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้ง (Conflict) กันระหว่าง "การอนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัตถุ แห่งประวัติศาสตร์" กับ "การเจริญเติบโต" ของเมือง ดังจะเห็นได้จากการใช้ที่ดิน ๕๐ % เป็น static function ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน แม่น้ำลำคลอง สวนสาธารณะ และอีก ๕๐ % เป็น Dynamic function ได้แก่ บริเวณพักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้บริเวณโบราณสถานจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา เป็นอย่างมาก นสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ในอดีต ๖๐๐ ปีที่ผ่านมาเป็นบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของชาติไทย จึงทำให้มีโบราณสถานเป็นจำนวนมากมาย ในปัจจุบันโบราณสถานเหล่านี้จึงมีฐานะเป็น "สัญลักษณ์" (Symbole) ของเมืองและมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

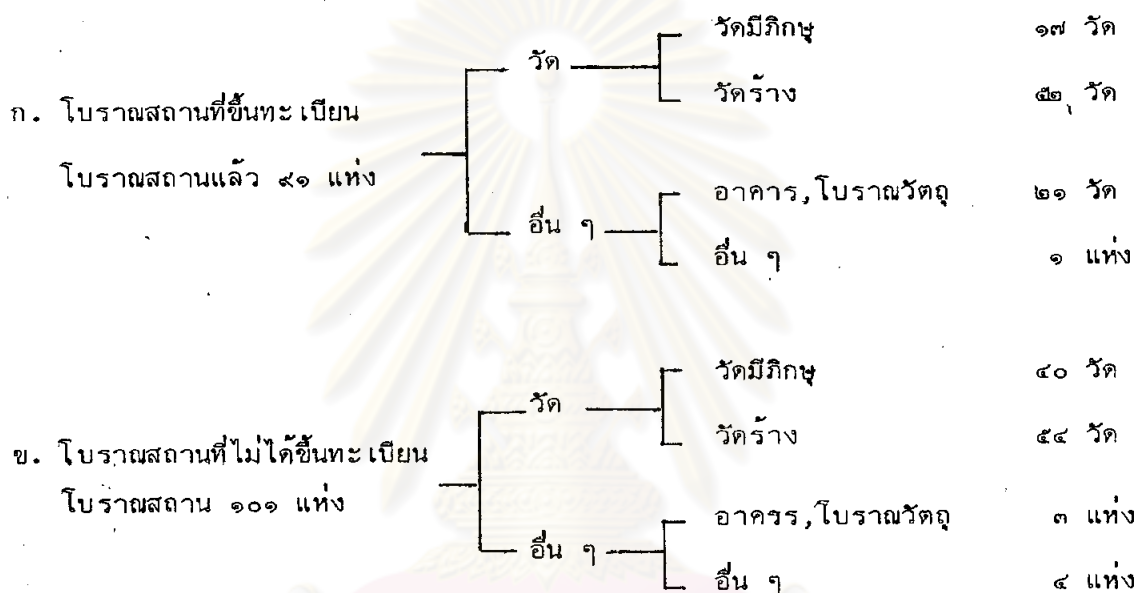
๒. เป็นแหล่งศิลปกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ที่มีความงดงาม และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

๓. เป็นศูนย์กลางประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถานประเภท "วัด" รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและพบปะสังสรรค์ของประชาชน

๔. บทบาทในฐานะ เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมือง

๖.๑.๒ สภาพบริเวณโบราณสถาน

ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องมีพื้นที่ ๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีจำนวนโบราณสถานทั้งสิ้น ๑๔๔ แห่ง โดยแบ่งออกเป็นประเภทดังแผนภูมิต่อไปนี้

กลุ่มโบราณสถาน

จำนวนโบราณสถานทั้ง ๑๔๔ แห่งนี้ มีระดับคุณค่าและการพัฒนาแตกต่างกันออกไป ในการอนุรักษ์และพัฒนานั้นไม่สามารถที่ชะกระทำไปพร้อมกันทั้งหมดได้ จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มโบราณสถาน เกณฑ์พิจารณาบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานี้ ปรับปรุงมาจากเกณฑ์พิจารณาของกรมศิลปากรโดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ด้านคือ

ก. "คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน" แบ่งเป็น

๑. ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี พิจารณา

๑.๑. อายุ

๑.๒. ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

๒. ด้านสถาปัตยกรรม พิจารณาจาก

- ๒.๑ ลักษณะพิเศษทางสถาปัตยกรรม
- ๒.๒ ความงามทางสถาปัตยกรรม
- ๒.๓ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

๓. ด้านประเพณีวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

ข. "ระดับการพัฒนา" พิจารณาจาก

- ๑. สภาพอาคาร
- ๒. สภาพบริเวณ
- ๓. สภาพแวดล้อม
- ๔. ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ผลการพิจารณาสามารถแบ่งกลุ่มโบราณสถานได้ ๔ กลุ่มตามระดับคุณค่าความสำคัญคือ

<u>กลุ่มที่ ๑</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าสูง	จำนวน	๔๔	แห่ง
<u>กลุ่มที่ ๒</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง	จำนวน	๔๓	"
<u>กลุ่มที่ ๓</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง	จำนวน	๔๔	"
<u>กลุ่มที่ ๔</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ	จำนวน	๔๒	"

โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูง

กลุ่มที่ ๑.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าสูง)

เป็นกลุ่มที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ และได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมดูแลรักษาจากหน่วยงานของรัฐแล้ว จำนวน ๒๓ แห่ง ได้แก่

- ๑. วัดพนัญเชิง
- ๒. วัดพุทธไสสวรรคย์
- ๓. วิหารมงคลบพิตร
- ๔. วัดพระศรีสรรเพชญ์
- ๕. วัดมหาธาตุ
- ๖. วัดราชบูรณะ

๗. วัดใหญ่ชัยมงคล	๘. วัดหน้าพระเมรุ	๙. วัดสุวรรณาาราม
๑๐. พระราชวังจันทร์ เกษม	๑๑. วัดพระราม	๑๒. พระราชวังหลวง
๑๓. วัดกษัตราธิราช	๑๔. วัดสวนหลวงสบสวรรค์	๑๕. บึงพระราม
๑๖. วัดเสนาสนาราม	๑๗. วัดบรมวงศัศรราราม	๑๘. พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา
๑๙. บ้านญี่ปุ่น	๒๐. วัดวรโพธิ์	๒๑. วัดญาณเสน
๒๒. วัดโลกยสุธา	๒๓. วิหารเกษม	

กลุ่มที่ ๑.๒ บริเวณโบราณที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าสูง)

กลุ่มที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ เช่นเดียวกับกลุ่ม ๑.๑ แต่กลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ดูแลรักษา จากหน่วยงานของรัฐ มีปัญหาด้านสภาพอาคาร สภาพบริเวณ สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ความเร่งด่วนในการพัฒนาสูง มีโบราณสถาน ๒๑ แห่งได้แก่

๑. วัดภูเขาทอง	๒. เพนียดคล้องช้าง	๓. วัดชัยวัฒนาราม
๔. วัดมเหยงค์	๕. วัดกุฎีดาว	๖. วัดสมณโกฐ์
๗. วัดคูสิดาราม	๘. วัดประดู่ทรงธรรม	๙. วัดเชิงท่า
๑๐. วัดช้าง	๑๑. วัดเขนต์โยเซฟ	๑๒. คุ้มขุนแผน
๑๓. วัดอโยธยา	๑๔. วัดบรมพุทธาราม	๑๕. วัดธรรมาราม
๑๖. บ่อมเพชร	๑๗. วัดขุนเมืองใจ	๑๘. วัดธรรมิกราช
๑๙. วัดสุวรรณาवास	๒๐. วัดพลับพลาไชย	๒๑. บ่อมประตูข้าวเปลือก

กลุ่มที่ ๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญปานกลางค่อนข้างสูง

กลุ่มที่ ๒.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าค่อนข้างสูง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าสูงรองลงมาจากกลุ่มที่ ๑ และได้รับการพัฒนาบางส่วน แต่ยังคงมีปัญหาอยู่ กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๒๑ แห่งได้แก่

๑. ศาลพระกาฬ	๒. วัดศาลาปูน	๓. วัดวรเชษฐาราม
๔. วัดตึก	๕. วัดสนามไชย	๖. วัดพรหมนิवास

๗. วัดท่าการ้อง	๘. วัดนางคุย	๙. วัดสามปลื้ม
๑๐. วัดส้ม	๑๑. เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	๑๒. วัดราชประดิษฐาราม
๑๓. วัดพระงาม	๑๔. วัดรัตนไชย	๑๕. วัดพนมยงค์
๑๖. วัดขนอน	๑๗. บ้านเจ้าพระยาริชาเยนทร์	๑๘. สะพานซีกุน
๑๙. สะพานประตูจีน	๒๐. สะพานป่าถ่าน	๒๑. วัดพระญาติการาม

กลุ่มที่ ๒.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าค่อนข้างสูง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าระดับเดียวกับกลุ่มที่ ๒.๑ แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนา มีโบราณสถาน

๒๒ แห่ง ดังนี้คือ

๑. วัดกุฎีทอง	๒. วัดสำเภาล่ม	๓. วัดรรเชษฐ์
๔. วัดแม่นางปลื้ม	๕. ประตู่ช่องกุฎี	๖. บ้านโปรตุเกส
๗. วัดสิงหาราม	๘. ศิลาระดับน้ำ	๙. วัดหัชฎาวาส
๑๐. วัดสามวิหาร	๑๑. วัดตะไกร	๑๒. วัดสวนหลวงค้างคาว
๑๓. วัดโรงฆ้อง	๑๔. บ้านฮอลันดา	๑๕. วังเจ้าฟ้ารัศมี
๑๖. วัดพญาแมน	๑๗. วัดเจ้าย่า	๑๘. วัดจักรวรรดิ
๑๙. วัดร้างข้างคลองในไก่	๒๐. วัดขุนแสน	๒๑. วัดไฟไหม้
๒๒. วัดโคกพญา		

กลุ่มที่ ๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญปานกลาง

กลุ่มที่ ๓.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าปานกลาง)

โบราณสถานกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาแล้ว โดยมีคุณค่าความสำคัญในตัวเองอยู่ในระดับ

ปานกลาง มี ๗ แห่ง ได้แก่

๑. ถังน้ำประปาในพระราชวังหลวง	๒. วัดเกษ	๓. วัดจันทร์
๔. วัดหลังคาขาว	๕. วัดหลังคาดำ	๖. วัดสังขปัด
๗. วัดนกก		

กลุ่มที่ ๓.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าระดับเดียวกับกลุ่มที่ ๓.๑ ได้รับการพัฒนาบ้างแล้ว มีจำนวน ๑๔ แห่ง ได้แก่

๑. วัดใหม่บางกะจะ	๒. วัดศรีโพธิ์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดครุฑ	๕. วัดสังกา	๖. วัดวังชัย
๗. เทวสถาน	๘. วัดสัตบาป	๙. วัดแค
๑๐. วัดกลาง(คลองสระบัว)	๑๑. วัดกล้วย	๑๒. วัดป่าโค
๑๓. วัดกลาง(ปากกระวาน)	๑๔. วัดพิชัยสงคราม	๑๕. วัดเกาะแก้ว
๑๖. วัดธรรมนิยม	๑๗. วัดทรงกူศล	๑๘. วัดตะพานนาคร
๑๙. วัดภูมิพิศ		

กลุ่มที่ ๓.๓ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาดำ (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มนี้เป็นบริเวณโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา มีความเร่งด่วนในการพัฒนา รองจากกลุ่ม ๒.๒ มีโบราณสถานจำนวน ๒๓ แห่ง ได้แก่

๑. วัดเจดีย์แดง	๒. วัดชะคราม	๓. วัดสิกาสมุด
๔. วัดเจ้าปราบ	๕. วัดขุนพรหม	๖. วัดจงกรม
๗. วัดขวิด	๘. วัดเสลียง	๙. วัดแค
๑๐. วัดนางคำ		

ระดับที่ ๒ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างต่ำ)

๑๑. วัดอินทาราม	๑๒. วัดเจ้าพรหมณี	๑๓. วัดโบสถ์ราชเดชะ
๑๔. วัดเจดีย์ใหญ่	๑๕. วัดเขียน	๑๖. วัดโพธิ์
๑๗. วัดป่าสัก	๑๘. วัดสังขทา	๑๙. วัดเจดีย์สามองค์
๒๐. วัดป่าแดง	๒๑. วัดแก้วฟ้า	๒๒. วัดแร้ง
๒๑. วัดโพธิ์เผือก		

กลุ่มที่ ๔ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญต่ำ

กลุ่มที่ ๔.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าต่ำ)

กลุ่มนี้เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าในตัวเองต่ำ แต่ได้รับการพัฒนาแล้ว มีจำนวน ๗ แห่ง ได้แก่

๑. วัดชุมแสง	๒. วัดสุวรรณเจดีย์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดสะพานเงิน	๕. วัดกระเจี	๖. วัดขอม
๗. วัดทอง		

กลุ่มที่ ๔.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าต่ำ)

กลุ่มนี้ได้แก่โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว วัดนครธมต่ำ ขณะเดียวกันสภาพอาคารสภาพบริเวณ สภาพแวดล้อมก็ยังไม่ได้รับการพัฒนา มีโบราณสถาน ๔๕ แห่ง ได้แก่

ระดับที่ ๑ (การพัฒนาค่อนข้างต่ำ)

๑. วัดตองปุ	๒. วัดสังข์แท้	๓. วัดอุโบสถ
๔. วัดแม่ปางมุข	๕. วัดโคกม่วง	๖. วัดมหาโลก
๗. วัดราชบัวขาว	๘. วัดลอดช่อง	๘. วัดมณฑป
๑๐. วัดมหาสมัน	๑๑. วัดโคกพระยา	๑๒. วัด เบ็ด
๑๓. วัดยักษ์	๑๔. วัดสะพานถ่าน	๑๕. วัดสระแก
๑๖. วัดหอยโข่ง	๑๗. วัดแก้ว	๑๘. วัดหลวงซีก รุด
๑๙. วัดสิงทราย	๒๐. วัดนก	๒๑. วัดโคกมะตันเล็ก
๒๒. วัดโคกมะตันใหญ่	๒๓. วัดช้าง	๒๔. วัดท่าม้า
๒๕. วัดใหม่ชัยวิชิตต์		

ระดับที่ ๒ (การพัฒนาต่ำ)

๒๖. วัดถนนจีน	๒๗. วัดวิหารทอง	๒๘. วัดโบสถ์แดง
๒๙. วัดนมคว้น	๓๐. วัดมะกล่ำ	๓๑. วัดใบลอ

๓๒. วัดพญาาง	๓๓. วัดตะ เจริง	๓๔. วัดภูฎีสูง
๓๕. วัดกาหลิบ	๓๖. วัดสะพาน เกลือ	๓๗. วัดชุมพล
๓๘. วัดพระนอน	๓๘. วัดนาค	๔๐. วัดพรหมกัลยาราม
๔๑. วัดช่องลม	๔๒. วัดสิงนารายณ์	๔๓. วัดโคกมะ เกลือ
๔๔. วัดท่าทราย	๔๕. วัดใหม่ (คลองสระบัว)	

๖.๑.๓ ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับพื้นที่ศึกษา

โบราณสถานจำนวน ๑๔๘ แห่งนี้กระจายตัวอยู่ทุกแห่งของเทศบาลเมือง นครศรีอยุธยา และมีบางบริเวณที่มีการ เกาะกลุ่มของบริเวณโบราณสถาน บริเวณเหล่านี้ได้แก่

บริเวณที่ ๑ บริเวณบึงพระราม มีโบราณสถาน เกาะกลุ่มกันจำนวน ๒๖ แห่ง บริเวณนี้มีการ เกาะกลุ่มของโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูง และระดับการพัฒนาสูง เป็นส่วนใหญ่ โดยแบ่งออกเป็น

บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาสูง จำนวน ๑๐ แห่ง

บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาปานกลาง จำนวน ๗ แห่ง

" " ระดับพัฒนาต่ำ " ๒ "

" " คุณค่าปานกลางระดับพัฒนาปานกลาง " ๒ "

" " คุณค่าต่ำ ระดับการพัฒนาสูง " ๔ "

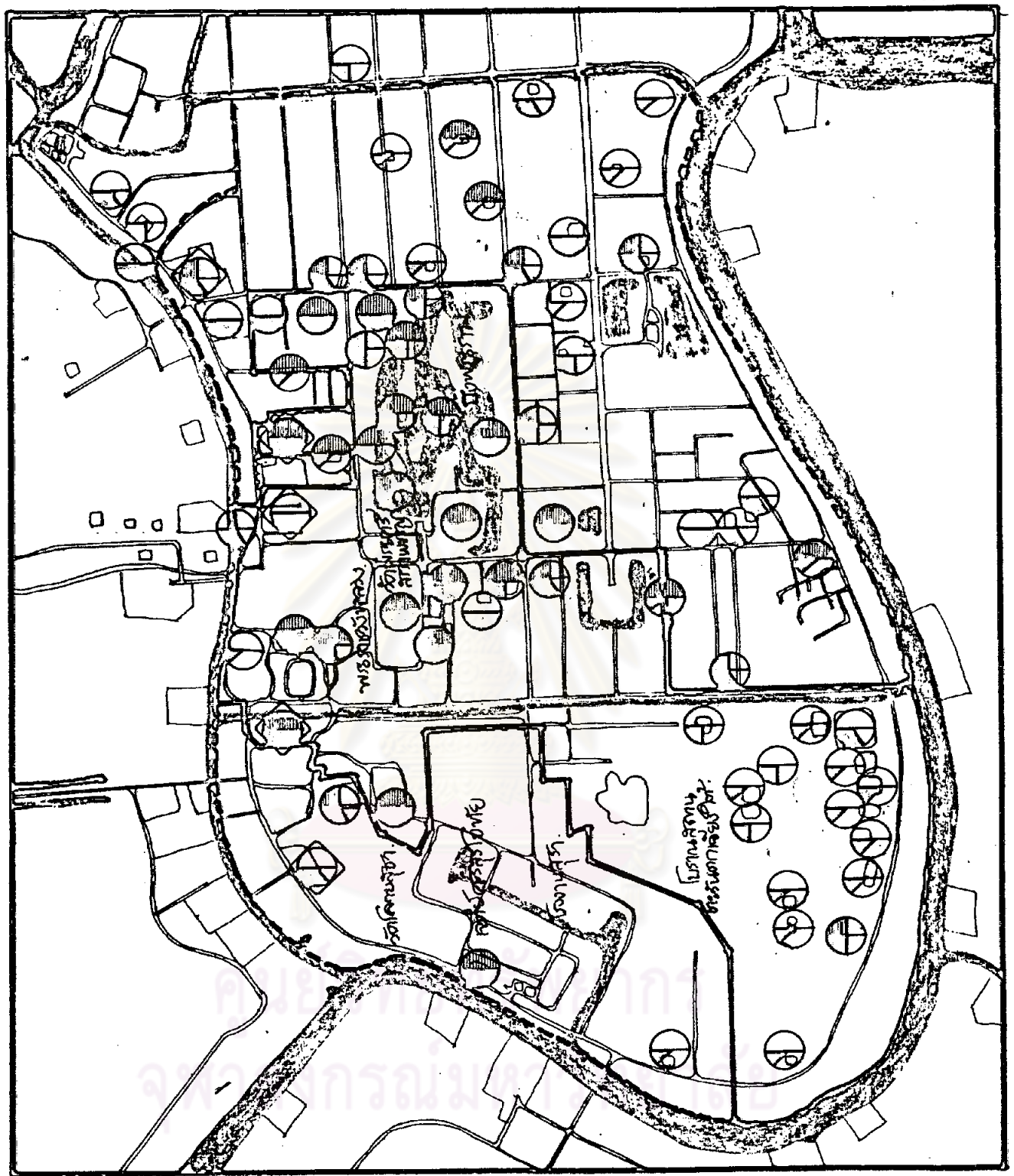
" " ระดับการพัฒนาปานกลาง " ๑ "

" " ระดับพัฒนาต่ำ " ๑ "

ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์

พระราชวังหลวง วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม วัดสุวรรณาวาส วัดพลับพลายชัย

ฯลฯ เป็นต้น

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์พัฒนา
โบราณสถานบริเวณ อุทยานประวัติศาสตร์
และ บ้านสวน

	ระดับพัฒนาต่ำ		ระดับพัฒนาปานกลาง		ระดับพัฒนาสูง		คุณค่าต่ำ
							คุณค่าปานกลาง
							คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง
							คุณค่าสูง

← ระดับการได้รับการอนุรักษ์พัฒนา → ← คุณค่าความสำคัญ →

บริเวณที่ ๒ บริเวณอโยธยา อยู่ด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง แบ่งเป็น
อโยธยาตอนเหนือ และอโยธยาตอนใต้ เป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณ
สถาน

- อโยธยาตอนเหนือ

บริเวณนี้มีโบราณสถานเกาะกลุ่มจำนวน ๑๕ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่มี
คุณค่าสูง แต่มีระดับการได้รับการพัฒนาต่ำ รายละเอียดได้แก่

- บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๗ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูงระดับการพัฒนาต่ำจำนวน ๒ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๓ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าต่ำ ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๓ แห่ง

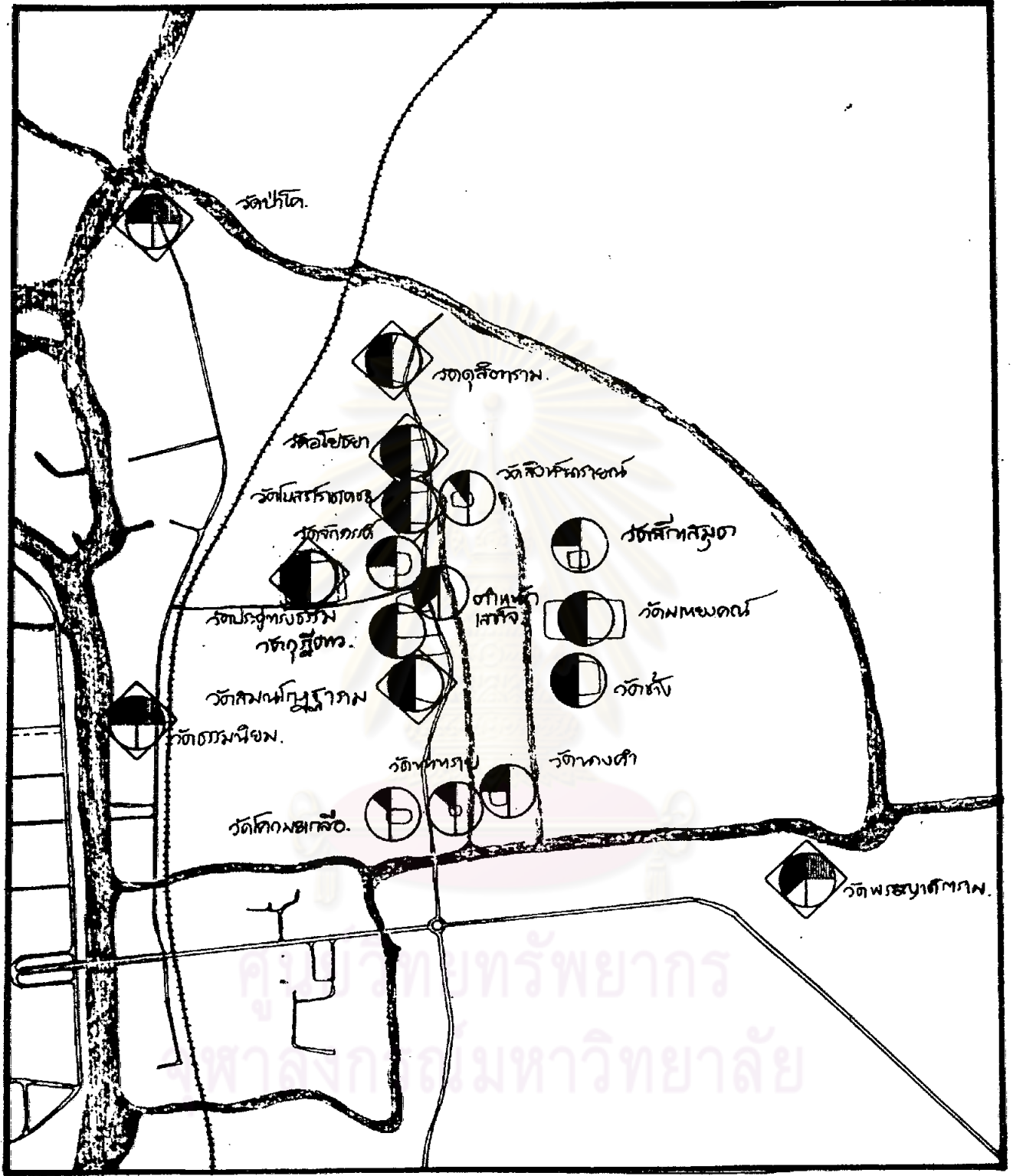
ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วัดมเหยงค์ วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดช้าง
วัดสมณโกฏี วัดดุสิตาราม วัดประดู่ทรงธรรม ฯลฯ เป็นต้น

อโยธยาตอนใต้

บริเวณนี้มีโบราณสถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีโบราณสถานจำนวน ๑๑
แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานมีคุณค่าต่ำ เนื่องจากมีสภาพสถาปัตยกรรมไม่ครบองค์ประกอบ แต่
บริเวณนี้มีความสำคัญทางด้านโบราณคดีในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอโยธยาบริเวณโบราณสถาน
ได้แก่

- บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาสูง จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าค่อนข้างสูงระดับการพัฒนาปานกลางจำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าค่อนข้างสูงระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับการพัฒนาปานกลาง จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๒ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าต่ำ ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๕ แห่ง

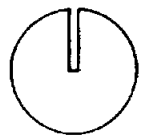
ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ ได้แก่ วัดใหญ่ชัยมงคล วัดสามปลื้ม วัดไฟไหม้
วัดกุฎีหัก วัดเจดีย์สามองค์ วัดโบสถ์แดง ฯลฯ เป็นต้น

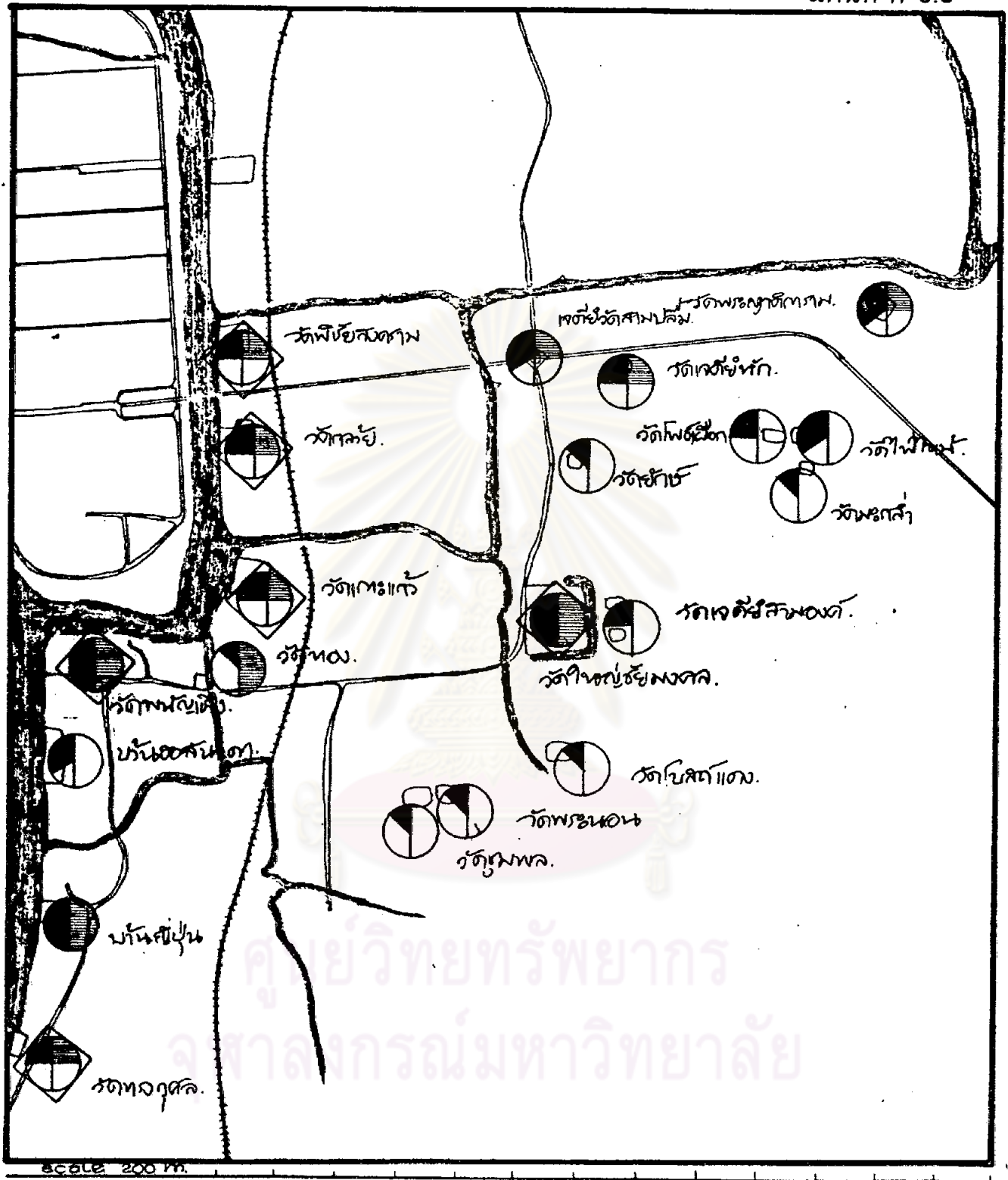

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์ พัฒนา โบราณสถาน บริเวณอโยธยา ตอน...

ที่มา : การวิเคราะห์แบ่งกลุ่มโบราณสถาน บทที่ 5

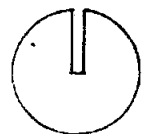
วัดมกุฏกษัตริยราชวรวิหาร

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการพัฒนา
โบราณสถานบริเวณ อโยธยาตอนใต้

ที่มา : การวิเคราะห์แบ่งกลุ่มโบราณวัตถุที่ 5

บริเวณที่ ๓. บริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว หรือบริเวณทุ่งแก้ว อยู่ด้านทิศเหนือของตัวเมือง มีโบราณสถานหลายระดับคุณค่าและการพัฒนา จำนวนทั้งหมด ๒๔ แห่ง โดยแบ่งออกเป็น

บริเวณเหนือคลองเมือง

บริเวณนี้โบราณสถานส่วนมากยังไม่ได้รับการพัฒนา มีคุณค่าความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวนทั้งหมด ๑๔ แห่ง ได้แก่

-บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง	ระดับการพัฒนาสูง	จำนวน	๑	แห่ง		
-	" "	ระดับพัฒนาต่ำ	"	๑ "		
-	"	คุณค่าปานกลาง	ค่อนข้างสูง	ระดับพัฒนาต่ำ	"	๖ "
-	"	คุณค่าปานกลาง	ระดับพัฒนาต่ำ	"	๖ "	
-	"	คุณค่าต่ำ	"	"	๕ "	

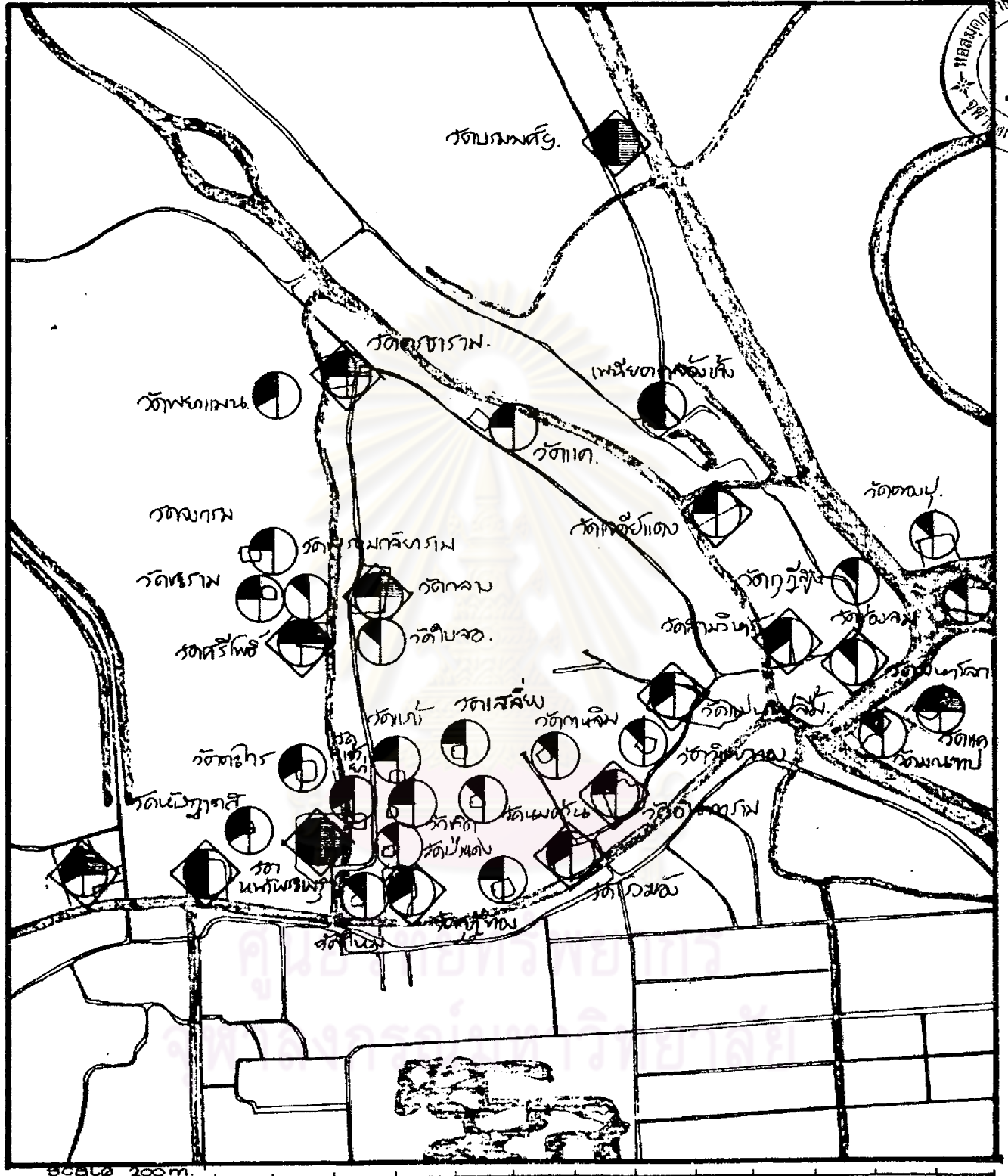
บริเวณคลองสระบัว

บริเวณนี้ เช่นเดียวกับบริเวณเหนือคลองเมือง มีโบราณสถานจำนวน ๑๐ แห่ง ได้แก่

-บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางสูง	ระดับพัฒนาต่ำ	จำนวน	๑	แห่ง	
-	"	คุณค่าปานกลาง	"	๓ "	
-	"	ระดับการพัฒนาปานกลาง	"	๓ "	
-	"	คุณค่าต่ำ	ระดับพัฒนาต่ำ	"	๓ "

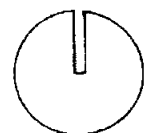
ตัวอย่างโบราณสถานทั้งสองบริเวณนี้ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดแม่นางปลื้ม วัดจวงกรม วัดตะไกร วัดเชิงท่า วัดหิษฎาวาส วัดเจ้าย่า วัดกุฎีทอง วัดขวิด วัดเสลียง ฯลฯ เป็นต้น

บริเวณที่ ๔ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง เป็นกลุ่มโบราณสถานอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานทั้งหมด ๑๖ แห่ง เป็นโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำถึง ๑๔ แห่ง อีก ๑ แห่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้ยังไม่มีการพัฒนา

แสดงคุณค่าความสำคัญ และระดับการอนุรักษ์ โบราณสถาน
 บริเวณคลองเมือง คลองสระบัว
 (ทุ่งแก้ว)

ที่มา การวิเคราะห์แบ่งกลุ่มโบราณ บพที่ 5

โต ๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่ประกาศเป็นเขตอุทยานประวัติศาสตร์เท่านั้น รายละเอียดได้แก่

- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลาง ระดับพัฒนาปานกลาง จำนวน ๑ แห่ง
- " " " " ต่ำ " ๔ "
- " " " " คุณค่าต่ำ " ต่ำ " ๑๑ "

ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดวังชัย วัดเจดีย์ใหญ่ วัดอุโบสถ วัดสังฆแท้ว วัดสังฆทา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นโบราณสถานประเภทวัดร้างทั้งหมด

บริเวณที่ ๕ บริเวณย่านพาณิชย์กรรมหัวรอ เป็นกลุ่มโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณที่มี Existing Building Coverage สูงที่สุดของเมือง มีจำนวน ๗ แห่ง มีทุกระดับคุณค่าและการพัฒนา ได้แก่

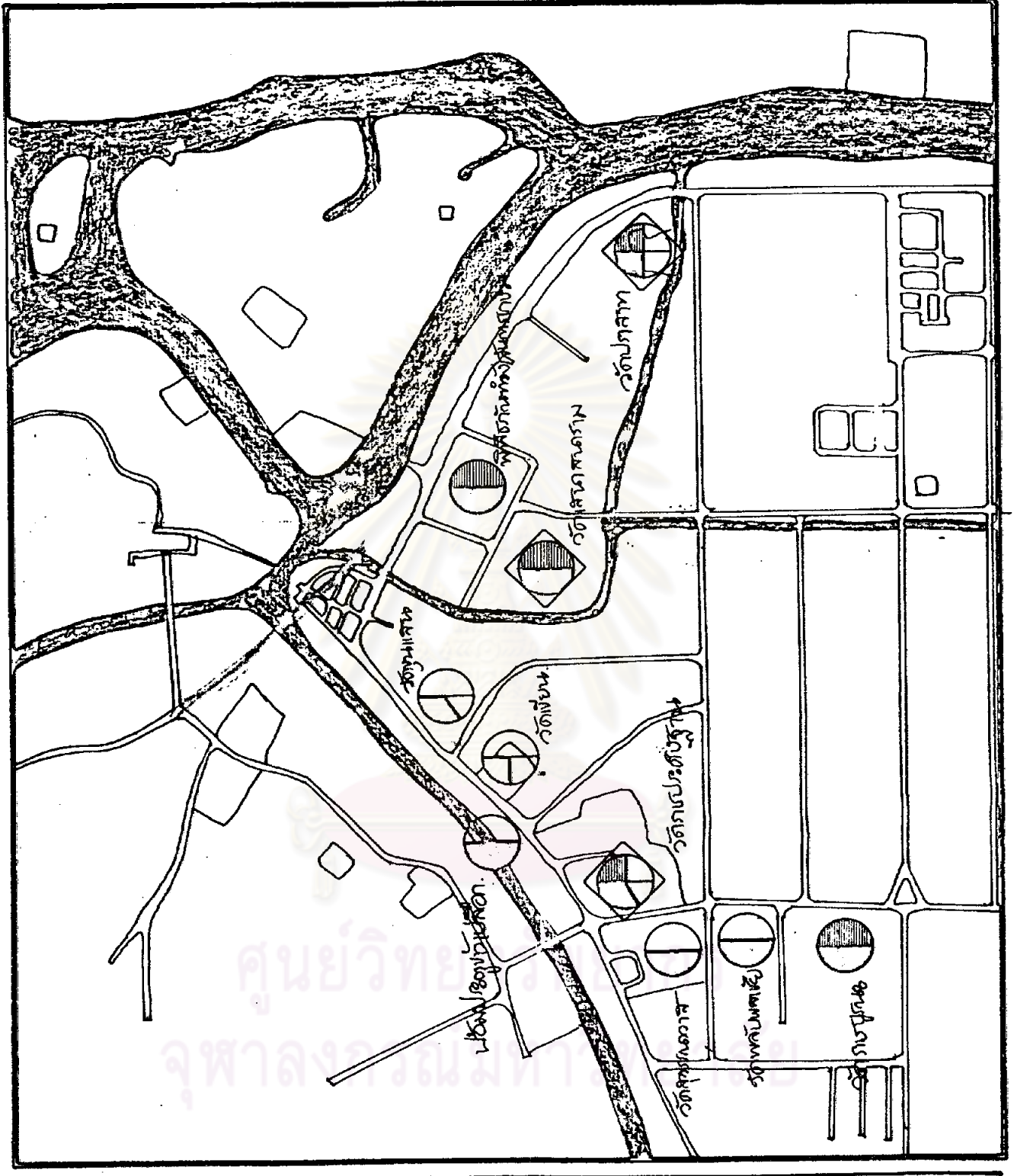
บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง	ระดับพัฒนาสูง	จำนวน	๑ แห่ง
"	"	"	๑ "
"	คุณค่าปานกลางสูง	"	๑ "
"	"	"	๑ "
"	"	"	๑ "
"	"	"	๑ "

โบราณสถานเหล่านี้ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา วัดเสนาสมาaram บ่อมประตู่ข้าวเปลือก วัดขุนแสน วัดราชประดิษฐาราม วัดเขียน และวัดปราสาท

บริเวณที่ ๖ โบราณสถานที่กระจายตามลำน้ำ โบราณสถานซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำสายต่าง ๆ มีเป็นจำนวนมาก ได้แก่

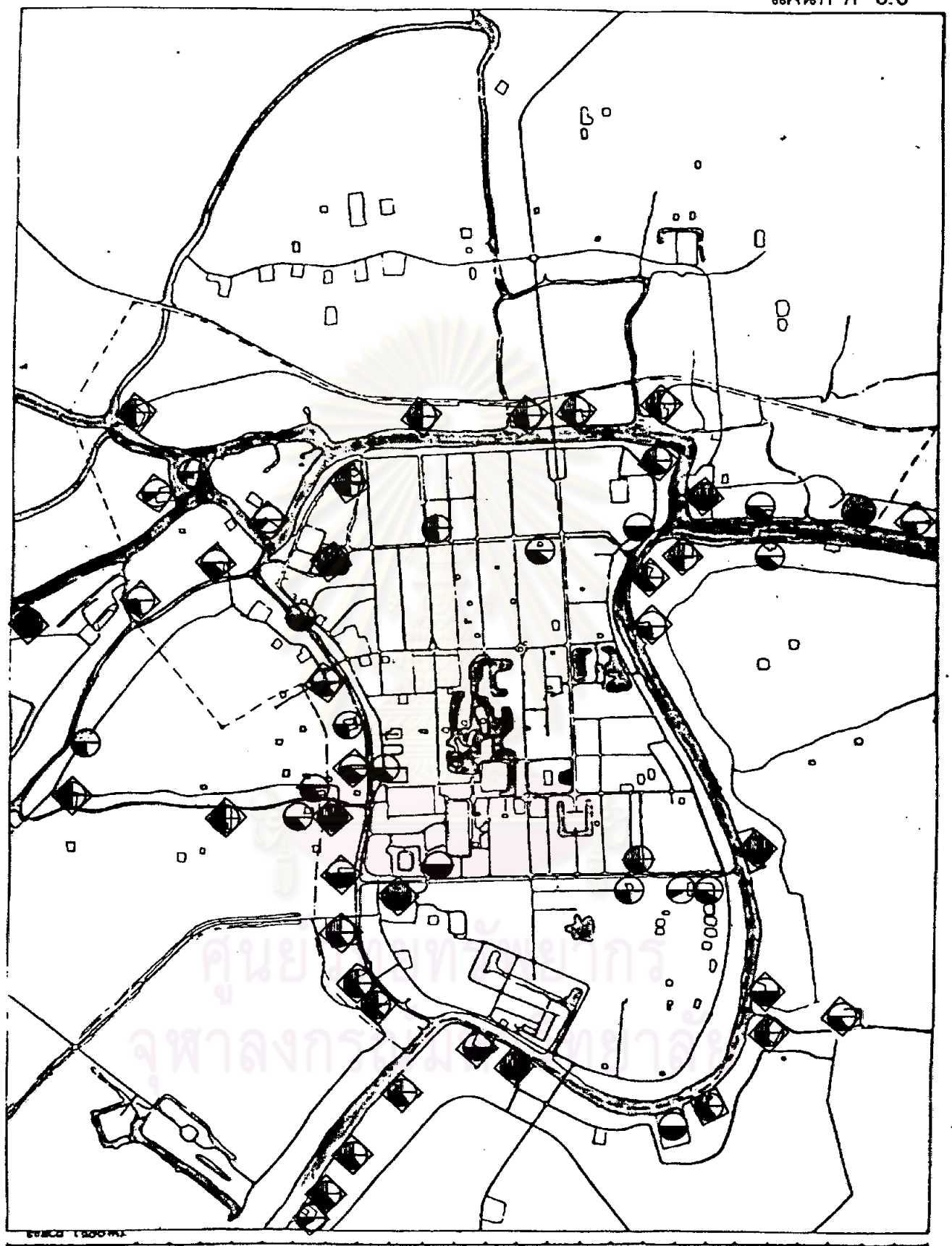
- แม่น้ำเจ้าพระยา มีโบราณสถานกระจายตามลำน้ำ ๑๔ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๑๓ แห่ง วัดร้าง ๓ แห่ง และอื่น ๆ ๓ แห่ง ตัวอย่างเช่น วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดพุทธไสสวรรคย์ วัดเขนต์โยเซฟ บ้านญี่ปุ่น บ้านโปรตุเกส บ้านฮอลันดา ฯลฯ เป็นต้น

- แม่น้ำป่าสัก มีโบราณสถานกระจายตามลำน้ำ ๖ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุทั้งหมดได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดเกาะแก้ว วัดกล้วย วัดพิชัย วัดธรรมนิยม และวัดป่าโค

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์พัฒนา
โบราณสถาน บริเวณพณิชยกรรมที่วรอ

ที่มา การวิเคราะห์ แบ่งกลุ่มโบราณสถานบพที่ 5

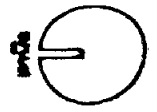

แสดง คุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์ พัฒนา
โบราณสถาน ตามลำน้ำสายต่างๆ

ที่มา การวิเคราะห์แบ่งกลุ่ม บทที่ 5

การศึกษาระบบโบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแหล่งพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช

โดย นาย สุวิทย์ สุขวงศ์

- แม่น้ำลพบุรี มีโบราณสถาน ๖ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๔ แห่ง และวัดร้าง ๒ แห่ง ได้แก่ วัดบรมวงศัศวาราราม วัดตองปุ วัดช่องลม วัดมณฑป และวัดมหาโลก วัดกุฎีสูง

- คลองเมือง มีโบราณสถาน ๘ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๕ แห่ง วัดร้าง ๒ แห่ง และอื่น ๆ ๑ แห่ง ตัวอย่างเช่น วัดศาลาปูน วัดพรหมนิवास ศิลาระดับน้ำ เป็นต้น

- คลองสระบัว มีโบราณสถาน ๕ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๓ แห่ง วัดร้าง ๒ แห่ง ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดกลาง วัดศรีโพธิ์ และวัดเจ้าย่า วัดพรหมกัลยาราม

โบราณสถานที่จะกระจายตามลำน้ำนี้ ส่วนใหญ่มีคุณค่าความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ปานกลางค่อนข้างสูง และระดับสูง การพัฒนามีทุกระดับ ทั้งระดับพัฒนาสูง ปานกลาง และระดับพัฒนาต่ำ แต่การพัฒนาส่วนใหญ่พัฒนาเฉพาะภายในบริเวณโบราณสถาน ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับลำน้ำ และกิจกรรมทางลำน้ำ

๖.๑.๔ ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา

จากการวิเคราะห์สามารถสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถานได้ ๓ ลักษณะ คือ

ประการที่ ๑ กาลเวลา เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพอาคาร ทั้งนี้เนื่องจากโบราณสถานส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐๐-๖๐๐ ปี ย่อมทำให้เกิดการทรุดโทรม ผุพังของอาคาร

ประการที่ ๒ การไม่รู้คุณค่าของโบราณสถาน ทำให้เกิดการขุดค้นหาสิ่งมีค่าการลักลอบทำลายโบราณสถาน

ประการที่ ๓ การเติบโตของเมือง หรือการขยายตัวของเมืองพระนครศรีอยุธยา ในอดีตที่ผ่านมาเกิดการขัดแย้งระหว่างบริเวณโบราณสถานกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น มีผลทำให้บริเวณโบราณสถานต้องเสื่อมสภาพ ถูกทำลาย บุกรุกหรือประชิดโบราณสถาน รวมทั้งมีผลกระทบกระเทือนทาง

ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัญหามลภาวะและทัศนียภาพของบริเวณโบราณสถาน และในอนาคตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยามีแนวโน้มในการขยายตัวออกอีกหลายบริเวณ บริเวณที่จะมีผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่

๑. บริเวณอโยธยาตอนเหนือ
๒. บริเวณอโยธยาตอนใต้
๓. บริเวณคลองเมือง คลองสระบัว
๔. บริเวณตามลำน้ำสายต่าง ๆ

ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถานใน เขต เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง จากการวิเคราะห์สรุปเป็นปัญหาหลักได้ ๘ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปัญหาสภาพโบราณสถาน

- สภาพสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมที่ทรุดโทรมตามกาลเวลา
- ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์
- สภาพโบราณสถานที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับกานอนุรักษ์ ซ่อมแซมดูแลรักษา ทั้ง ๓ ลักษณะนี้เกิดขึ้นกับโบราณสถานประมาณ ๘๐ % ของโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา
- โบราณสถานสูญหาย โดยสูญหาย เป็นที่พิกอาศัย ๔๔ แห่งหรือ ๓๒.๒๔% ปานาสวน ๔๐ แห่ง หรือ ๒๙.๖๐ % ที่สาธารณะถนน ๒๐ แห่งหรือ ๑๓.๑๖ % สถานที่ราชการ ๑๙ แห่งหรือ ๑๒.๕๐ % อุตุสาหกรรม ๙ แห่งหรือ ๕.๙๒ % พาณิชยกรรม ๗ แห่งหรือ ๕.๖๑ % รวมกับวัดอื่น ๓ แห่งหรือ ๑.๙๗ %

๒. ปัญหาสภาพบริเวณโบราณสถาน

- ถูกรุกล้ำโดยอาคารประเภทอื่น จำนวน ๕๔ แห่ง หรือ ๓๐.๘๕ % ของโบราณสถานทั้งหมด ๑๘๔ แห่ง เป็นการรุกล้ำโดยที่พิกอาศัย ๔๐ แห่ง สถานที่ราชการและสถานการศึกษา ๑๐ แห่ง อาคารพาณิชย์ ๒ แห่ง อาคารอุตสาหกรรม ๖ แห่ง รวมทั้งการปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปในบริเวณโบราณสถาน

- ขาดการจัดแลนด์สเคปที่ถูกต้องตามหลักวิชา

๓. ปัญหาสภาพแวดล้อม

- ปัญหาการปลูกสร้างอาคารประชิดโบราณสถาน ทำให้บดบังมุมมองของบริเวณโบราณสถาน
- ขาดการ Approach บริเวณโบราณสถาน
- ขาดการเชื่อมโยงแต่ละโบราณสถาน
- ปัญหาลมภาวะเป็นพิษของน้ำ อากาศ เสียง และความสั่นสะเทือน

๔. ปัญหาจากประชาชน ปัญหานี้แยกได้ ๒ ประเด็น คือ

- ปัญหาการไม่รู้คุณค่าของโบราณสถาน เป็นผลทำให้เกิดปัญหาในข้อที่ ๑ และ ๒ ได้แก่การบุกรุก รุกล้ำ หรือ สร้างอาคารประชิดโบราณสถานจนเกินไป
- ปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชน มีผลให้เกิดการลักลอบขโมยสิ่งมีค่าของโบราณสถาน หรือทำลายโบราณสถาน ทำให้โบราณสถานสูญหาย

๕. ปัญหาด้านหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงได้แก่ กรม

ศิลปากร และกรมการศาสนา ปัญหาที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานได้แก่

- งบประมาณไม่เพียงพอทำให้พัฒนาอนุรักษ์ ดูแลรักษาบริเวณโบราณสถานไม่ทั่วถึง
- ขาดการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง ทราบและเข้าใจในคุณค่าของโบราณสถานและแนวทางในการพัฒนา เป็นผลทำให้ไม่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับประชาชน และหน่วยงานกับหน่วยงาน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ไม่พยายามสร้างตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาบริเวณโบราณสถานต่อประชาชน

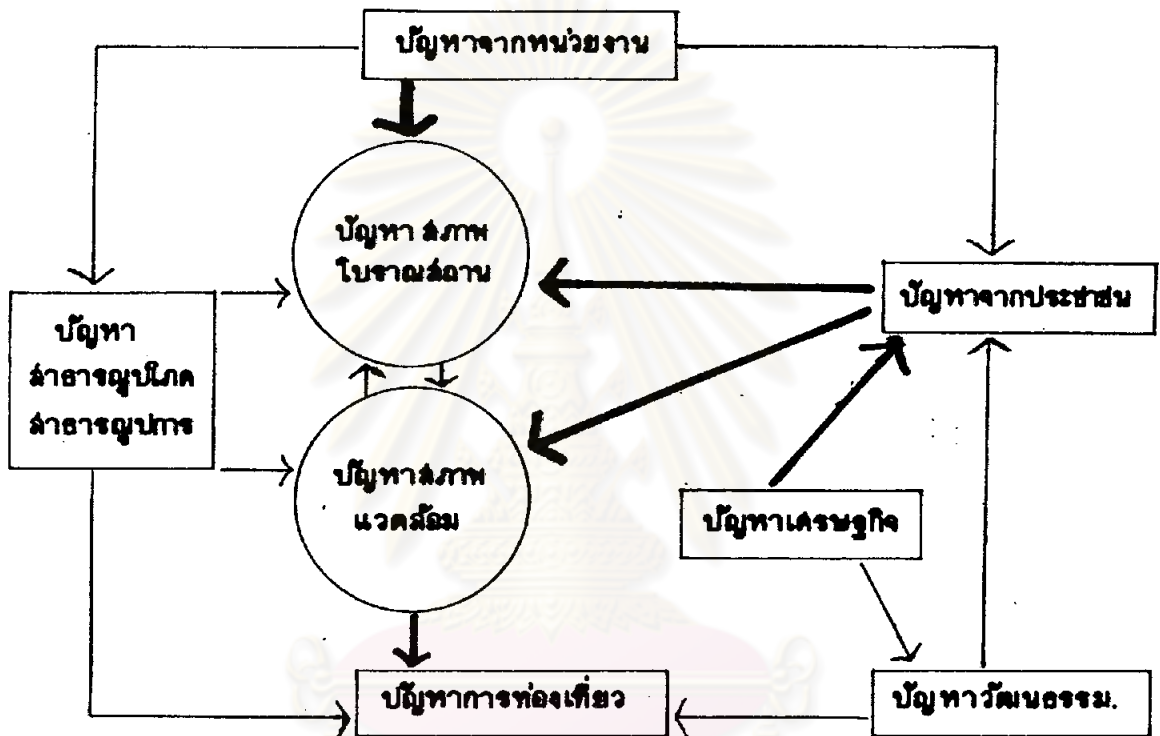
๖. ปัญหาด้านการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ปัญหาเกิดขึ้นในด้านนี้ได้แก่

- ปัญหารายได้ไม่ตกสู่ท้องถิ่น เนื่องจากพ่อค้าคนกลางคือ บริษัทนำเที่ยว เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด พ่อค้าผู้รับสินค้าพื้นเมืองมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเป็นประเภท เข้าไป- เย็นกลับ พื้นที่ขาดการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักแรม
 - ปัญหาด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีโบราณสถานบางแห่งเหมาะแก่การท่องเที่ยว แต่ยังไม่มียางเข้าถึง
 - ปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
๗. ปัญหาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่มีผลต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่
- ปัญหาน้ำใช้และการระบายน้ำ ซึ่งในพื้นที่ศึกษายังบริการให้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะระบบการระบายน้ำทิ้ง ยังไม่มีเลย
 - ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบกที่เป็นปัญหาคือ ยังขาดถนนสู่โบราณสถานบางแห่ง และบางแห่งทำให้เกิดมลภาวะแก่โบราณสถาน ทางน้ำบางแห่งสะดวกแก่การเดินทาง
๘. ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดได้ว่ามีสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่ไม่สามารถขยายพื้นที่การทำกินออกไปได้อีก ปัญหานี้มีผลทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างสูญหายไป เพราะประชาชนต้องเอาเวลาไปทำมาหากินหมด เมื่อประเพณีต่าง ๆ หมดไป โบราณสถานจึงเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมก็ถูกลดบทบาทลงไป ผู้คนไม่เห็นคุณค่าและเกิดปัญหาอื่น ๆ ต่อโบราณสถานตามมาอีก

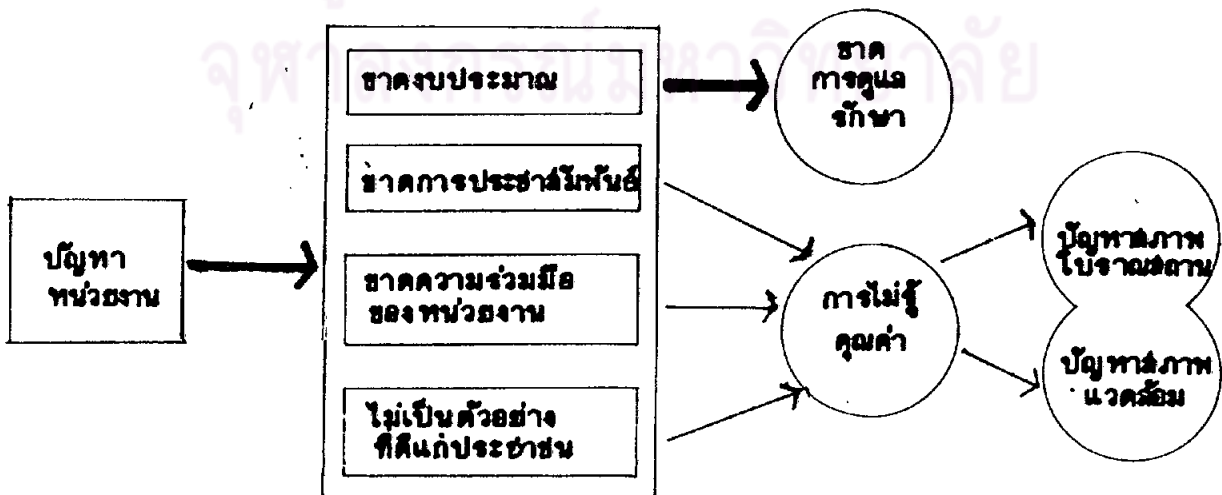
โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหา

ปัญหาทั้ง ๔ ประการ นำมาเขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

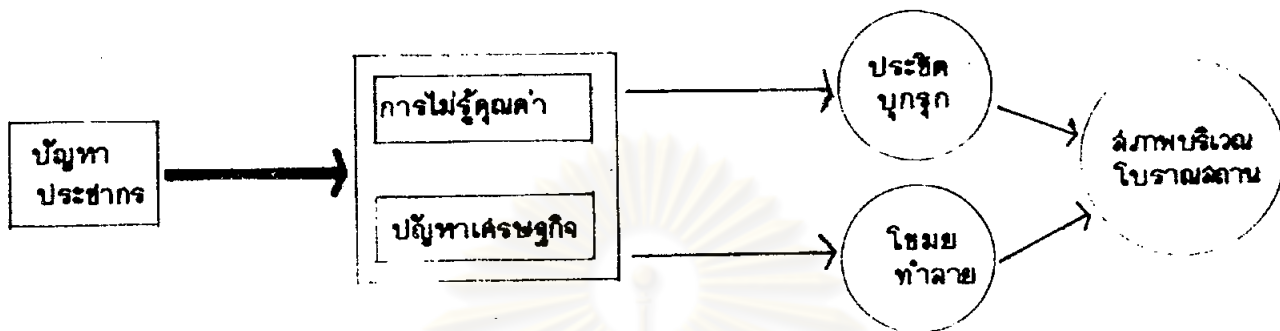
แผนภูมิที่ ๖.๑ แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหาโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

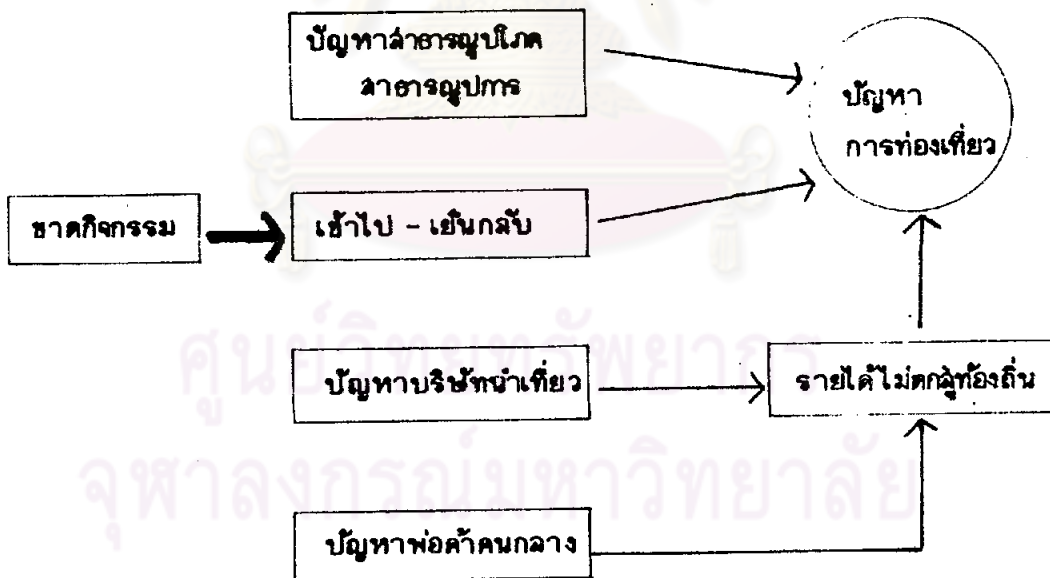
แผนภูมิที่ ๖.๒ แสดงโครงสร้างปัญหาของหน่วยงาน

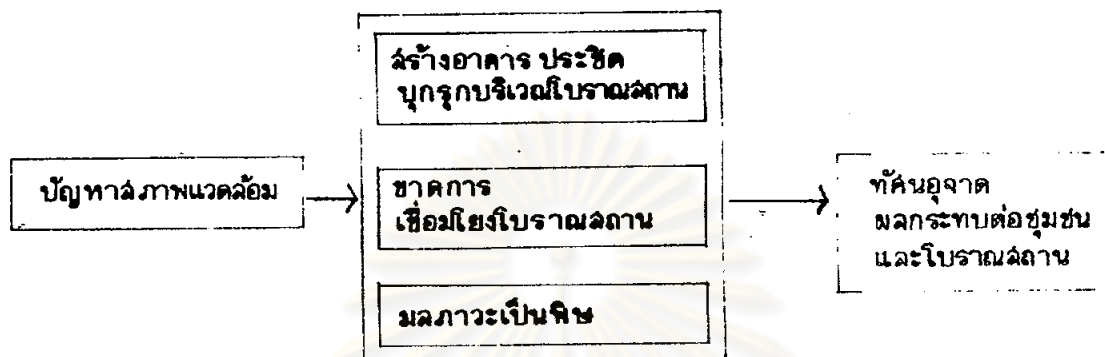
แผนภูมิที่ ๖.๔ แสดงโครงสร้างปัญหาจากประชากร

แผนภูมิที่ ๖.๕ แสดงโครงสร้างปัญหาการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ ๖.๖ โครงสร้างปัญหาสภาพแวดล้อม

จะพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถานคือ จำนวนโบราณสถาน มีจำนวนมากทำให้หน่วยงานของรัฐไม่มีงบประมาณพอที่จะดำเนินการ ทั้งการดูแลรักษาและการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่ประชาชน ในขณะที่เดียวกันปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจและวัฒนธรรมก็บีบบังคับให้ประชาชนไม่สนใจในโบราณสถาน ซึ่งผลเหล่านี้จะกระทบไปถึงการท่องเที่ยวซึ่งขึ้นอยู่กับบริเวณโบราณสถาน

ชุมชน เมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนทางประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว ฉะนั้น แนวทางการแก้ไขจึงควรสอดคล้องกันในด้านโบราณสถาน หน่วยงาน ประชาชน การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ โดยปัญหาแรกการขาดงบประมาณของหน่วยงานควรแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นส่วนส่งเสริมและช่วยเหลือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจควรพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นตัวดึงดูดรายได้สู่ท้องถิ่น โดยรื้อฟื้นกิจกรรมที่เกี่ยวพันกับโบราณสถานขึ้น ให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรม รวมทั้งการส่งเสริมหัตถกรรมพื้นเมืองขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องให้สัมพันธ์สอดคล้องกับการพัฒนาทางกายภาพของเมืองด้วย เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ดังเช่น การขุดลอกคลอง และปรับปรุงชุมชนริมน้ำให้สอดคล้องกับโบราณสถาน และรื้อฟื้นกิจกรรมทางน้ำขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนี้ เป็นต้น

๖.๒ แนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และบริเวณเกี่ยวเนื่อง

๖.๒.๑ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน

การกำหนดนโยบายของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้นพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักดังนี้คือ

๑. เพื่ออนุรักษ์บริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และบริเวณเกี่ยวเนื่อง ซึ่งมีเอกลักษณ์และคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม

๒. เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถาน ได้แก่ ปัญหาสภาพบริเวณโบราณสถาน ปัญหาจากหน่วยงานของรัฐ ปัญหาสังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรม ปัญหาด้านประชาชน ปัญหาการท่องเที่ยว ปัญหาสภาพแวดล้อม และ ปัญหาสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ

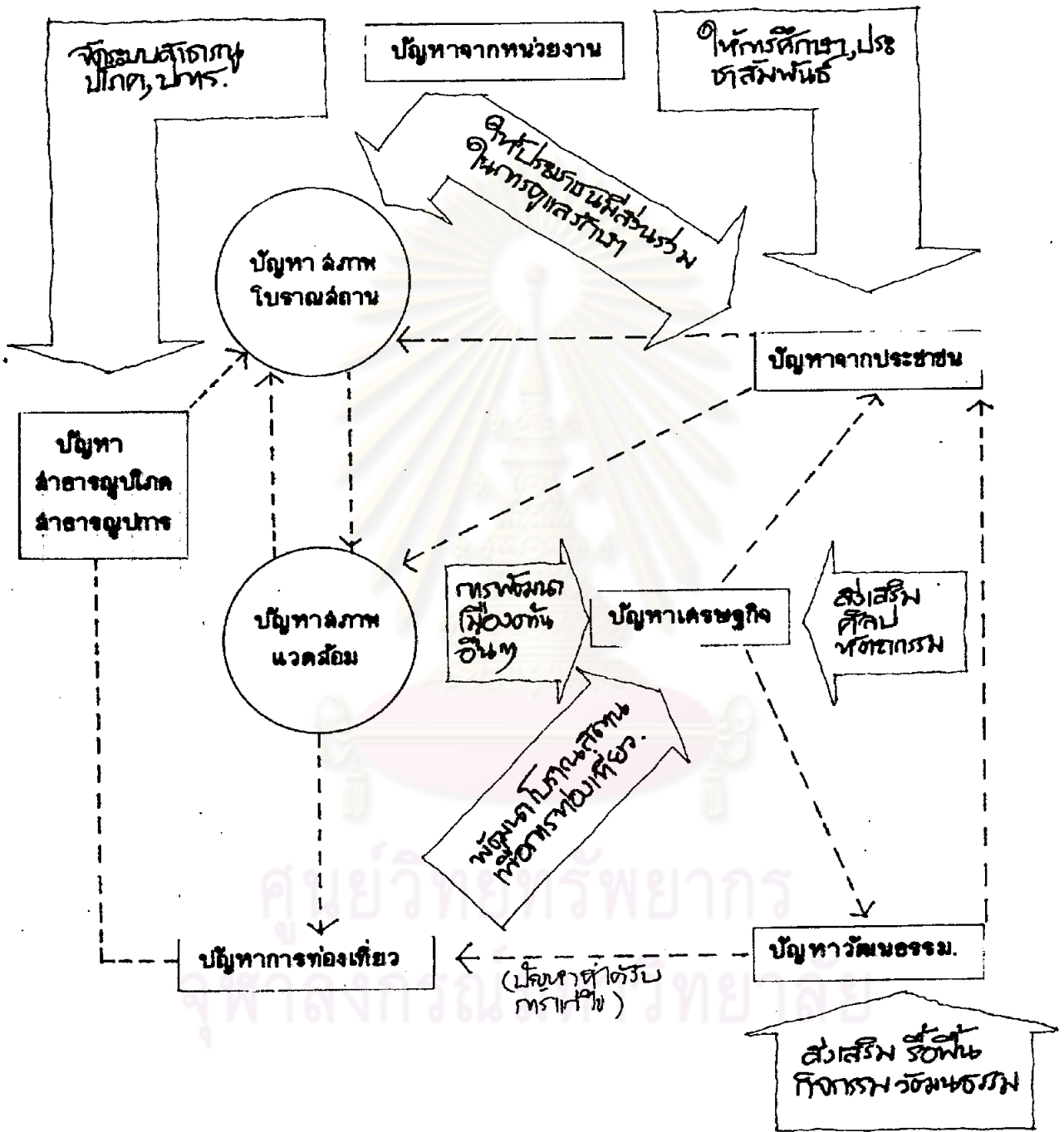
๓. เพื่อพัฒนาโบราณสถานให้มีความสัมพันธ์มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ทั้งนี้โดยมีความสอดคล้องกับแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๕ ซึ่งมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาในเรื่องวัฒนธรรม ศิลป ศาสนา จริยธรรม จารีตประเพณี และการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและมรดกทางศิลปกรรมของชาติ โดยมีเป้าหมายให้ประชากรโดยเฉพาะในเขตเมืองทั่วประเทศประมาณ ๔ ล้านคน มีความสำนึกในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง คุ้มครอง รักษาและหวงแหนมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

๖.๒.๒ เป้าหมายการพัฒนา

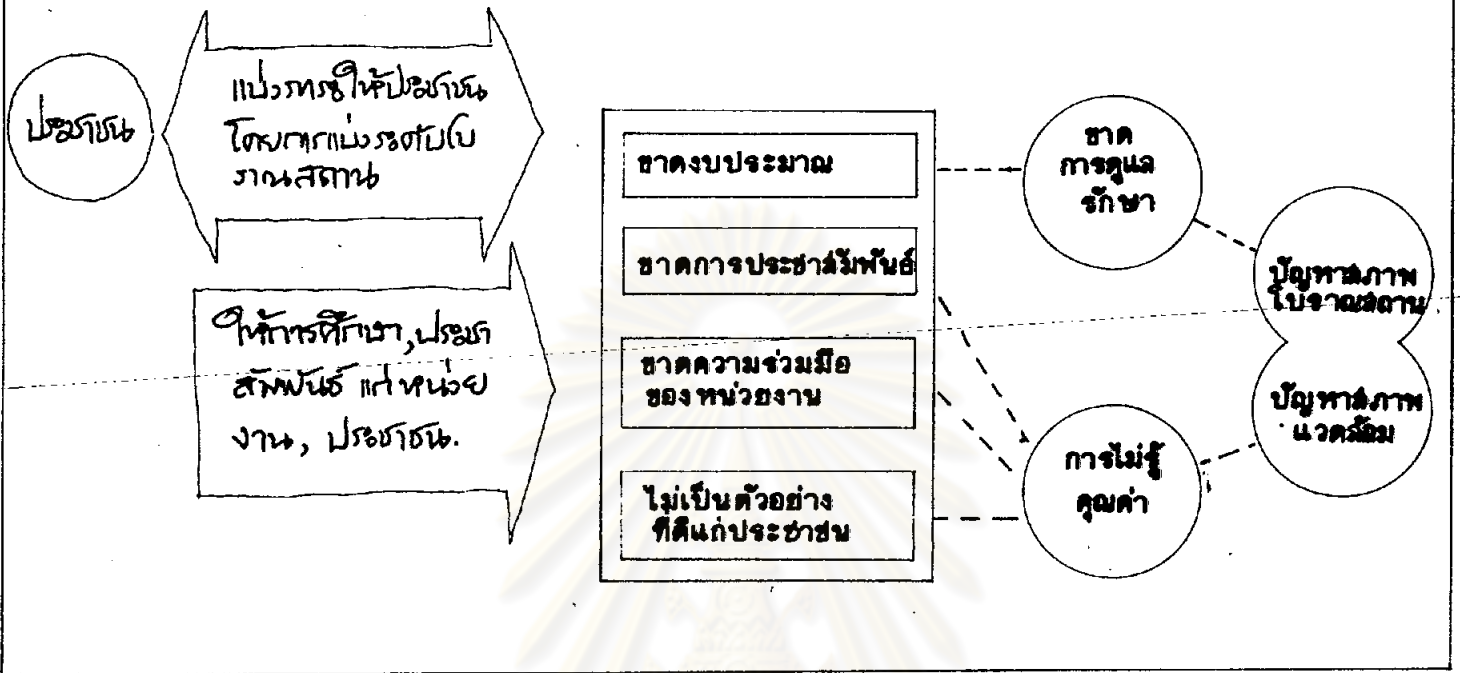
๑. เป้าหมายทางพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมในพื้นที่เขตเทศบาลและบริเวณเกี่ยวเนื่องรวมพื้นที่ ๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร

๒. เป้าหมายทางโบราณสถาน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถานจำนวน ๑๔๔ แห่ง ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการพัฒนาเมือง

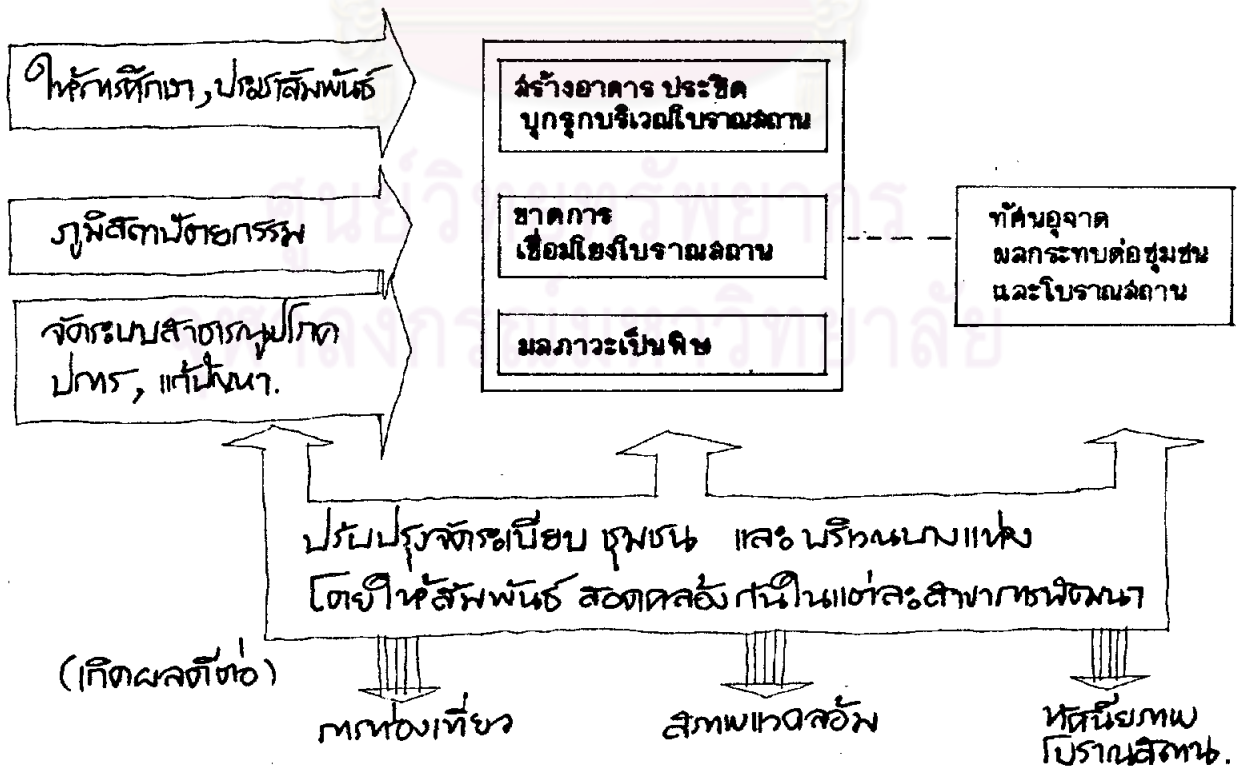

แผนภูมิที่ 6.7 แสดงแนวนโยบายการแก้ปัญหาบริเวณโบราณสถาน

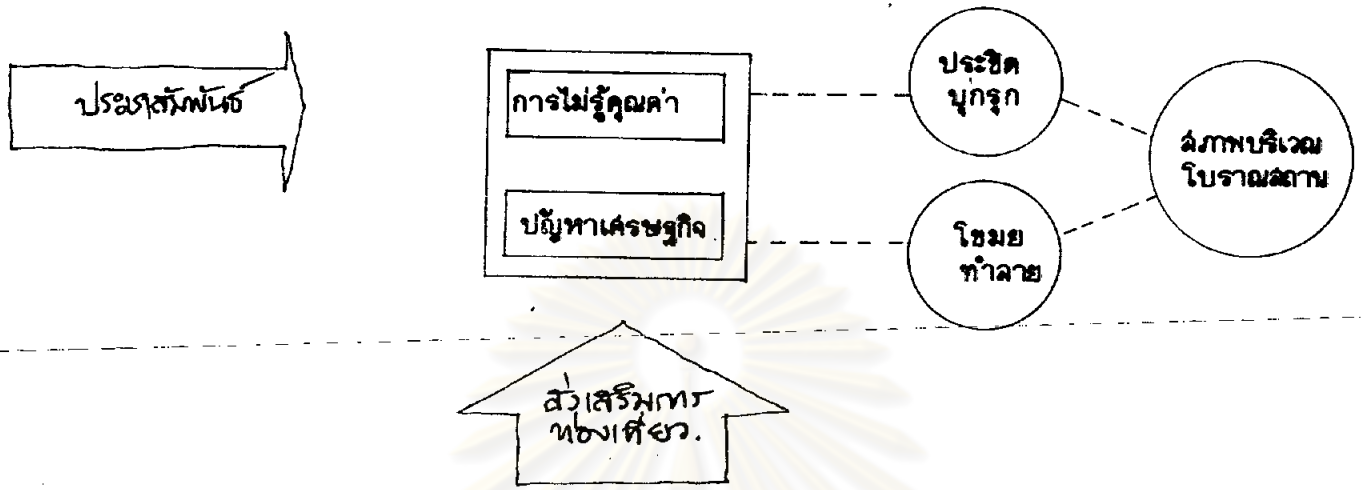
แผนภูมิ 6.8 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาหน่วยงาน

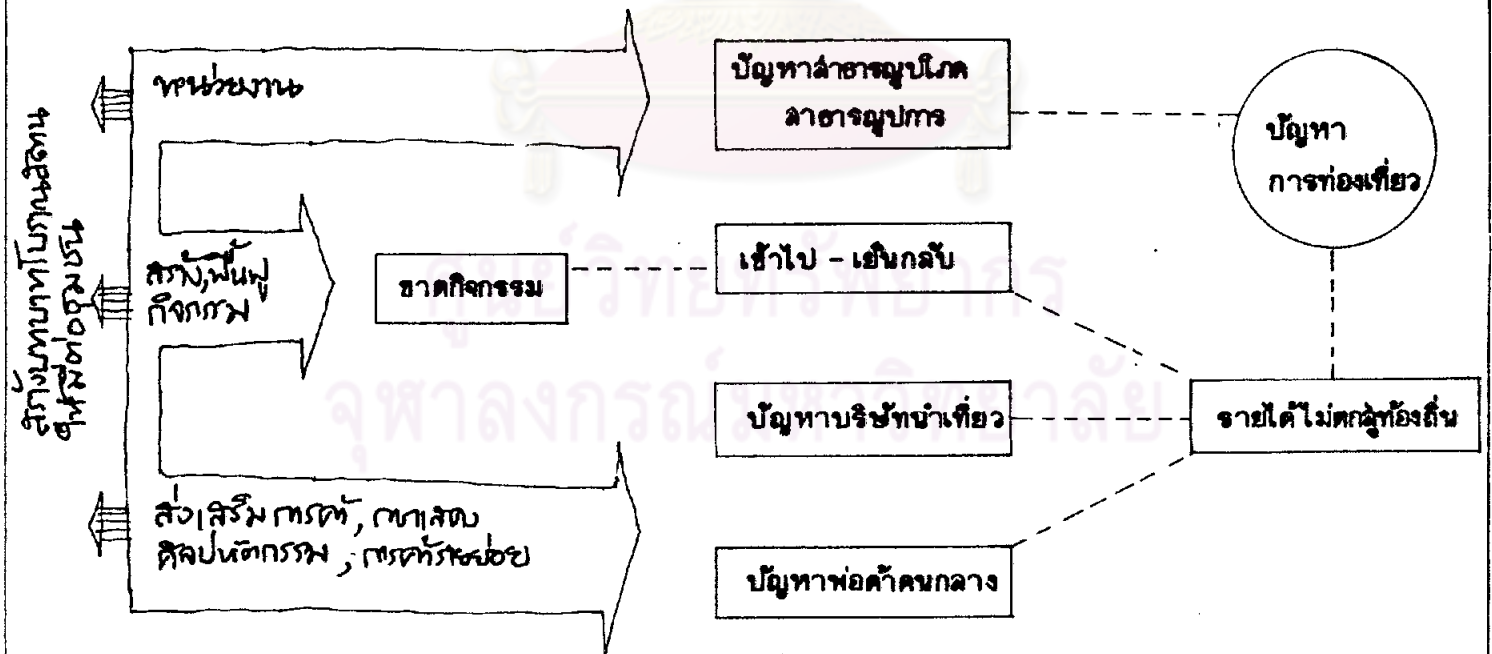
แผนภูมิที่ 6.9 แสดงแนวทางการแก้ปัญหา สภาพแวดล้อม.

แผนภูมิที่ 6.10 แสดงแนวทางการแก้ปัญหา ประชาชน

แผนภูมิที่ 6.11 แสดง แนวทางการแก้ปัญหาการท่องเที่ยว

๖.๒.๓ นโยบายการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและ
บริเวณเกี่ยวเนื่อง

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ นโยบายการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จึงต้องทำการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแบ่งภาระการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถานจากหน่วยงานของรัฐ เป็นการพัฒนาเพื่อคุณค่าและผลประโยชน์ทางด้าน ประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว ตามลำดับ โดยให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเมืองในปัจจุบัน

๖.๒.๔ แนวทางหลักการพัฒนาเพื่อเป็นไปตามนโยบาย

จากนโยบายสามารถแยกแนวทางการพัฒนาออกเป็น ๗ แนวทางดังนี้

คือ

๑. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้การศึกษา ด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความสำนึกในการร่วมมือ ทำนุบำรุงรักษา สืบทอดบริเวณโบราณสถาน ซึ่งเป็นสิ่งมีค่าให้คงอยู่แก่ชนรุ่นหลัง โดยอาศัยหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นเครื่องมือเผยแพร่
๒. จัดแบ่งกลุ่ม บริเวณโบราณสถานออกตาม ระดับคุณค่าความสำคัญที่มีอยู่ในตัวเอง และ ระดับการได้รับการพัฒนา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนาบริเวณโบราณสถาน
๓. จัดระเบียบการใช้ที่ดิน โดยกำหนดแบ่งย่านและแนวทางพัฒนาให้เหมาะสม ตามความสำคัญและลักษณะ เฉพาะตัวของแต่ละบริเวณโดยพิจารณาถึงคุณค่าความสำคัญของกลุ่มโบราณสถานในบริเวณนั้น ประเภทการใช้ที่ดิน กิจกรรม และ สภาพแวดล้อม
๔. ส่งเสริมฟื้นฟู ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริเวณโบราณสถาน ให้สอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในปัจจุบัน ให้เกิดผลประโยชน์

ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว แก่บริเวณโบราณสถานและชุมชน

๕. จัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เหมาะสมกับสภาพกายภาพ และกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยไม่เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถาน

๖. จัดระบบการท่องเที่ยว บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้ว

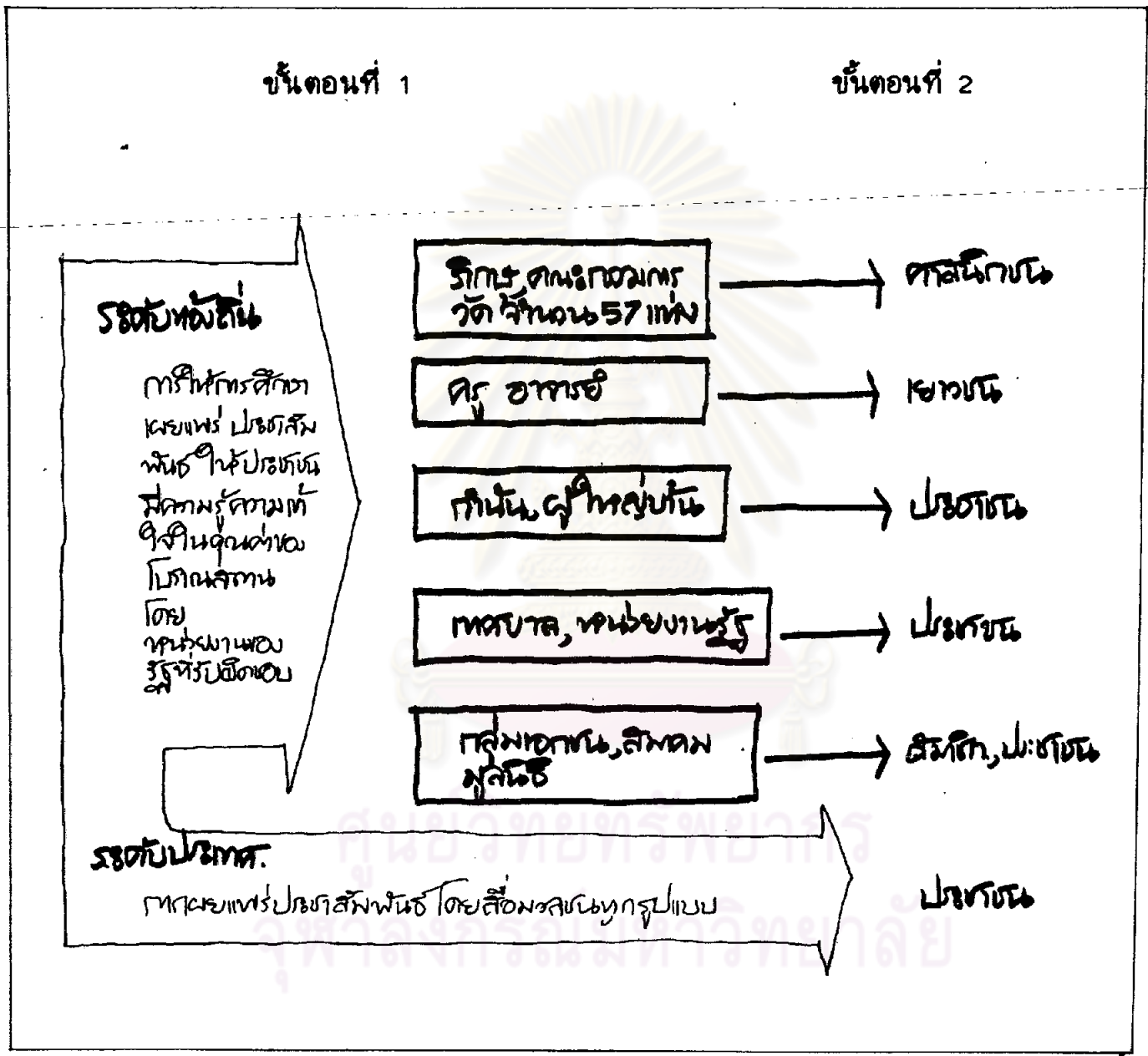
๖.๒.๕ ข้อเสนอแนะและมาตรการควรพัฒนาบริเวณโบราณสถาน

ก. การให้การศึกษา ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ การอนุรักษ์โบราณสถาน แนวทางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา การไม่รู้คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน ทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งจะเติบโตใหญ่ในภายภาคหน้าให้ ตระหนักในคุณค่า เข้าใจในลักษณะและขั้นตอนการบูรณะ และทำนุบำรุง รักษาบริเวณโบราณสถานให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และของชาติสืบไป แนวทางการให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์ควรกระทำเป็น ๒ ขั้นตอน คือ (ดูแผนภูมิที่ ๖.๑๒ ประกอบ)

ขั้นตอนที่ ๑ การให้การศึกษาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรงแก่ ตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมศิลปากร กรมศาสนา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น ให้การศึกษาแก่ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล เมืองนครหรือมูฮายา สำนักงานจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มชาวบ้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มลูกเรือชาวบ้าน ครูอาจารย์ ภิภุ และคณะกรรมการวัด ให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะขั้นตอนการอนุรักษ์และคุณค่าของโบราณสถาน

ขั้นตอนที่ ๒ หลังจากให้การศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ แล้ว จึงให้กลุ่มตัวแทนประชาชนกระจายการศึกษา เผยแพร่ไปสู่ประชาชนอีกต่อหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการประหยัดงบประมาณ ประหยัดกำลังแรงงาน แล้วยังมีผลต่อการยอมรับของประชาชนเพราะผู้ที่มาแนะนำคือบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น ครูอาจารย์ ภิภุ เป็นต้น

แผนภูมิที่ 6.12 แสดงแนวทาง การให้การศึกษา ประชาสัมพันธ์

ข. การจัดแบ่งกลุ่มโบราณสถาน บริเวณโบราณสถานในเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา มีจำนวนถึง ๑๔๔ แห่ง กรมศิลปากรและกรมการศาสนาไม่สามารถที่จะอนุรักษ์พัฒนาโดยทั้งหมดได้ เนื่องจากต้องอาศัยกำลังงานและงบประมาณเป็นจำนวนมาก นโยบายการอนุรักษ์พัฒนาจึงแบ่ง เบาภาระนี้โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนา ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดแบ่งกลุ่มโบราณสถานออกตามระดับคุณค่าความสำคัญ และระดับการพัฒนาเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์และพัฒนา จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถแบ่งกลุ่มบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องได้ ๔ กลุ่ม ตามระดับคุณค่าความสำคัญ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวทางในการอนุรักษ์พัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายดังนี้ คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ และบริเวณโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว การอนุรักษ์พัฒนาจะต้องดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ในกลุ่มนี้มีแนวทางการพัฒนากลุ่มย่อยอีก ๒ กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ ๑.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าสูง) เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ และได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมดูแลรักษาค่อนข้างสมบูรณ์แนวทางการพัฒนาควรทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้สมบูรณ์ จากนั้นจึงพัฒนาในด้านกิจกรรม (Activities) ที่สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน อาทิเช่น การบรรยายการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบ Light and Sound ในบริเวณโบราณสถานการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง

กลุ่มที่ ๑.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าสูง) เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๑.๑ แต่กลุ่มนี้จึงยังไม่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนา มีปัญหาในด้านสภาพอาคาร สภาพบริเวณ สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภค สาธารณูปการ กลุ่มนี้จึงมีความเร่งด่วนสูงที่สุดที่จะต้องมีการอนุรักษ์บูรณะ ปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมดูแลรักษา ต่อจากนั้นจึงพัฒนา เช่นเดียวกับกลุ่มแรก

การกระจายตัว

บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานกลุ่มนี้ คือ บริเวณพระราชวังหลวง บริเวณไอยธยาตอนเหนือ ที่เหลือส่วนใหญ่จะกระจายไปตามลำน้ำ

กลุ่มที่ ๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง การอนุรักษ์และพัฒนา
กระทำโดยหน่วยงานของรัฐออกแบบจัดทำโครงการ และให้หน่วยงานเอกชนที่มีความสามารถเป็น
ที่ยอมรับ หรือมีคุณสมบัติเหมาะสมกับโครงการ เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์พัฒนา แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม
ย่อย คือ

กลุ่มที่ ๒.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลางค่อนข้าง
สูง) เป็นโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนามาบ้างแล้ว หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบควร ศึกษา
รายละเอียดและออกแบบจัดทำโครงการ แล้วมอบให้หน่วยงานเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีผู้
ควบคุมอย่างใกล้ชิด ในด้านการดูแลรักษาควรให้หน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่น หรือกลุ่มประชาชน
หรือ พระภิกษุในโบราณสถานประเภทรูป เป็นผู้ดูแลและรายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ

กลุ่มที่ ๒.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง)
บริเวณนี้มีความเร่งด่วนในการอนุรักษ์เป็นอันดับ ๒ รองลงมาจากกลุ่มที่ ๑.๒ แนวทางการพัฒนา
เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒.๑

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของ
โบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ บริเวณเหนือคลองเมือง บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก และตาม
ลำน้ำ

กลุ่มที่ ๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง งานอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถาน
ในระดับนี้ ควรให้หน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนา ดูแลรักษา
บริเวณโบราณสถาน ได้แก่ เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา สุขาภิบาลอโยธยา วิทยาลัยครู
พระนครศรีอยุธยา กลุ่มประชาชน มูลนิธิ ฯลฯ เป็นต้น โดยมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ
ควบคุมและเป็นที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มที่ ๓.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าปานกลาง) การ
ดูแลรักษา ประชาสัมพันธ์ โบราณสถานในกลุ่มนี้ ควรเป็นหน้าที่ของเทศบาลสถาบันการศึกษา
เช่น วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มประชาชน เช่น ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มที่ ๓.๓ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าปานกลาง)

โบราณสถานทั้ง ๒ กลุ่มนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้การศึกษาแก่เยาวชน ประชาชน ภาครัฐ และกรรมการวัด เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลรักษาบริเวณโบราณสถาน การบูรณะซ่อมแซมอาจเป็นหน่วยงานเอกชน เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเป็นผู้ควบคุม กิจกรรมทางวัฒนธรรมควรจะมีการกระจายไปตามโบราณสถานเหล่านี้ เพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เนื่องจากโบราณสถานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานประเภทวัดมีภิกษุ

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ บริเวณคลองสระบัว บริเวณปึงพระราม และบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

กลุ่มที่ ๔ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ ควรให้ประชาชนมีบทบาทและเป็นหลักในการอนุรักษ์พัฒนาบริเวณโบราณสถาน มีแนวทางในการพัฒนาเป็น ๒ กลุ่มย่อยได้แก่

กลุ่มที่ ๔.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าต่ำ) ให้ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงกับโบราณสถานมีส่วนในการดูแลรักษา มีการประชาสัมพันธ์ จัดโครงการอนุรักษ์ โบราณสถานในแต่ละชุมชน มีการแข่งขันและให้รางวัลแก่ประชาชนในการอนุรักษ์ โบราณสถานกลุ่มนี้ ควรพัฒนาให้เป็นบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ พบปะของคนในหมู่บ้าน

กลุ่มที่ ๔.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าต่ำ) ควรจัดให้มีการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนดูแลสภาพบริเวณโบราณสถาน ส่วนสภาพอาคารหากมีปัญหา แรงควนให้หน่วยงานรัฐดำเนินการ

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานกลุ่มนี้ คือ บริเวณคลองสระบัว บริเวณเกาะลอย บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก บริเวณอโยธยาตอนใต้และบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

เงื่อนไขในการพัฒนาการอนุรักษ์พัฒนา

ในการอนุรักษ์พัฒนาบริเวณโบราณสถานควรแบ่งระดับโดย

ชั้นศึกษา วิเคราะห์ และปัญหา ควรเป็นการร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ คือ กรมศิลปากรกับกรมศาสนาเป็นแกนนำ และให้สถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญศึกษาวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล สถาบันศาสนา และอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถาน

ชั้นการบูรณะซ่อมแซมอาคาร เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร โดยอาจจัดโครงการให้หน่วยงานเอกชนรับไปดำเนินการอีกทอดหนึ่ง

ชั้นการดูแลรักษาสภาพบริเวณ ให้หน่วยงานท้องถิ่นและให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทโครงการนี้โดยตรง และในการกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับโบราณสถานต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ กฎบัตรสากลแห่งเมืองเวนิส

ลำดับการอนุรักษ์พัฒนา

โบราณสถานจำนวน ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ ๔ กลุ่มย่อยนั้น ควรมีลำดับการพัฒนา ดังนี้คือ

ลำดับที่ ๑ ควรบูรณะพัฒนากลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๓ เป็นการอนุรักษ์พัฒนาต่างระดับกันจึงพัฒนาพร้อมกันได้ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่กลุ่มอื่น และเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยในกลุ่มที่ ๑ ควรอนุรักษ์พัฒนากลุ่ม ๑.๒ โดยเร่งด่วน กลุ่มที่ ๓ อนุรักษ์พัฒนากลุ่มที่ ๓.๓ ก่อนแล้วจึงบูรณะพัฒนากลุ่ม ๓.๒ และ ๓.๑ ตามลำดับความเร่งด่วน

ลำดับที่ ๒ บูรณะพัฒนากลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๔ โดยในกลุ่มที่ ๒ พัฒนากลุ่ม ๒.๒ ก่อนเนื่องจากมีความเร่งด่วนในการพัฒนาสูงกว่ากลุ่ม ๒.๑ และในกลุ่มที่ ๔ อนุรักษ์พัฒนากลุ่มที่ ๔.๒ ส่วนกลุ่มที่ ๔.๑ ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้วควรดำเนินการดูแลรักษาตามแนวทางที่วางไว้

ทั้งนี้หากบริเวณโบราณสถานแห่งไหนมีปัญหาอย่างรุนแรงควรรีบดำเนินการก่อน เช่น เกิดปัญหาโครงสร้างอาคารอยู่ในอันตราย เป็นต้น บริเวณโบราณสถานที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ วัดสุวรรณवास วัดสวนหลวงคางคาว และวัดสิงหารามในบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ประชู่ช่องภูมิ บ่อมเพชร วัดธรรมาราม วัดเจ้าย่า วัดตะไกร วัดห้วยवास วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดมเหยงคณ์ วัดสมณโกฏิ วัดขุนพรหม ฯลฯ เป็นต้น

ค. การจัดระเบียบการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม

การจัดระเบียบการใช้ที่ดินนั้นต้องมีการวางแผนและควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อความเหมาะสมทางเศรษฐกิจสังคม รวมทั้งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เมือง โดยจำแนกประเภทการใช้ที่ดินเพื่อแยกกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วน ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน สถานที่ราชการ ย่านพักอาศัย อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบแก่ชุมชน ทำให้เกิดผลดีแก่บริเวณโบราณสถาน

แนวโน้มการใช้ที่ดินของเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยานั้น จากการศึกษาในบทที่ ๓ เป็นชุมชนเพื่อการพักอาศัย และบริการแก่ชุมชนโดยรอบ แนวทางหลักของการพัฒนาเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาควรเป็นชุมชนที่มีความสำคัญและหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม^๑ ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพักอาศัยของประชาชนในท้องถิ่น และเกิดผลทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมกิจกรรมและการใช้ที่ดินต่าง ๆ มิให้รุกร้า ก้าวถ่าง ทำลายต่อ บริเวณโบราณสถาน ดังที่เกิปัญหาขึ้นในปัจจุบัน แนวทางการจัดระเบียบการใช้ที่ดินเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้นมีเงื่อนไขในการพิจารณา ดังนี้ ได้แก่

๑. พิจารณาการใช้ที่ดินและกิจกรรมในปัจจุบัน ให้คงอยู่หรือไม่ให้คงอยู่เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางหลักของการพัฒนา โดยพิจารณาว่ากิจกรรมนั้น ๆ สอดคล้องหรือทำลายโบราณสถานทั้งทางตรงหรือทางอ้อมหรือไม่

^๑ M. AUROUSSEAN

การแบ่งชนิดและหน้าที่ของเมืองออกเป็น ๖ ประเภท

๒. บริเวณโบราณสถานซึ่งต้องคำนึงถึงคือบริเวณโบราณสถานทั้ง ๑๔๔ แห่ง โดยมีบริเวณที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษได้แก่ บริเวณพระราชวังหลวงหรือวังพระราม บริเวณอโยธยา ตอนเหนือ บริเวณคลองสระบัว บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ เกาะเมือง บริเวณย่านพาณิชยกรรมหัวรอ และบริเวณโบราณสถานตามลำน้ำ

๓. พิจารณาจากแนวโน้มการขยายตัวของเมือง และ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อโบราณสถาน

๔. พิจารณาจากมุมมองของโบราณสถาน ทั้งทางบกและทางน้ำ

๕. การใช้ที่ดินริมน้ำ ควรมีกิจกรรมเท่าที่จำเป็น เช่น โบราณสถานและบ้านพักอาศัย ที่มีอยู่เดิม และควรเปิดเป็นที่โล่ง ที่ว่าง เป็นที่สาธารณะให้มากที่สุด

๖. คำนึงถึงผลการใช้ที่ดินที่ส่งผลไปถึงสภาพเศรษฐกิจ เช่น ผลต่อรายได้ของประชาชนทางการท่องเที่ยว และผลต่อสภาพสังคม เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

๗. ควบคุมความหนาแน่นและความสูงอาคาร ตลอดจนการปรับปรุงชุมชน

การพิจารณากิจกรรมและการใช้ที่ดินให้คงอยู่และไม่ให้คงอยู่นั้น กิจกรรมที่ให้คงอยู่ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน สถาบันการศึกษาที่จำเป็น ที่พักอาศัย และพาณิชยกรรมบางส่วน บริเวณสถานที่ราชการควรมีการรวมกันอยู่ในบริเวณหนึ่งบริเวณใดโดยเฉพาะ ส่วนอุตสาหกรรมเป็นการใช้ที่ดินที่ควรให้อยู่นอกเมือง เพราะมีผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถานมาก การพิจารณาดังกล่าวนี้นี้ มีรายละเอียดในการพิจารณากำหนดการใช้ที่ดินแต่ละประเภทดังนี้คือ

บริเวณพักอาศัย (ดูแผนที่ที่ ๖.๗ ประกอบ) เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเพื่อการพักอาศัย การกระจายตัวของบริเวณพักอาศัยควรมีการกระจายตัวดังนี้คือ

- บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ บ้านเรือนในเขตนี้ควรให้ย้ายออกไปในบริเวณอื่น เช่น บริเวณบ้านสวน บริเวณคลองสระบัว บริเวณอโยธยา เป็นต้น

- บริเวณบ้านสวน แบ่งเป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตกของอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นย่านพักอาศัยเดิมให้คงอยู่ต่อไป แต่ต้องมีการปรับปรุงชุมชนให้สัมพันธ์กับบริเวณโบราณสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสลัม ๒ แห่ง ได้แก่ สลัมข้างโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา และสลัมตอนเหนือของบริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก

- บริเวณตามลำน้ำ เป็นย่านพักอาศัยเดิม ควรมียู่ต่อไป แต่ควรจะให้มีที่เปิดโล่ง และที่สาธารณะให้มากที่สุด และต้องมีการจัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดี
- บริเวณคลองสระบัว และบริเวณอยุธยา เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มในการขยายตัวของบริเวณพักอาศัย ควรมีการจัดทำผังชุมชนให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน

สถานที่ราชการ สถาบันราชการควรมีการรวมกลุ่ม เป็นบริเวณสถานที่ราชการ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อ และการให้บริการแก่ประชาชน รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยราชการด้วยกัน ดังนั้นนโยบายในระยะยาวจึงควรให้สถานที่ราชการมารวมกัน (ดูแผนที่ที่ ๖.๗ ประกอบ) ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในแผนประกอบการประกาศเขตอุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ราชการที่ต้องย้าย ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด กรมทหารสรรพาวุธ ชุมสาย โทรศัพท สถานีอบรมและฝึกอาชีพพิศษสถานวัยหนุ่ม เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

สถาบันการศึกษา ให้คงอยู่ดังเดิม โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะจำเป็นแก่ประชาชน สถาบันการศึกษาใหญ่ ๆ นั้น วิทยาลัยเกษตรกรรมควรให้ย้ายออกไปนอกเมือง วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาควรให้คงอยู่เพราะสามารถเป็นสถาบันที่จะอนุรักษ์และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานให้ประชาชนในท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาแนวหนึ่งของพระนครศรีอยุธยา คือ เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการฟื้นฟูกิจกรรมประเพณีขนบธรรมเนียม ควรที่จะให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ขึ้นเพื่อให้เป็นสถาบันที่รักษาและส่ง เสริมกิจกรรมวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยา

พาณิชยกรรม บริเวณย่านพาณิชยกรรมเดิม ได้แก่ บริเวณตลาดหัวรอ และตลาดเจ้าพรหมคงให้อยู่คงเดิม แต่บริเวณที่อยู่ติดแม่น้ำป่าสักควรกำหนดให้เป็นที่เปิดโล่ง หรือมีการค้าที่ส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่นกระจาย เป็นจุดริมน้ำ เป็นนโยบายระยะยาวซึ่งควรเป็นหน้าที่ของเทศบาล ฯ (ที่ดินบริเวณนี้เป็นที่ของกรมธนารักษ์) อีกบริเวณ ได้แก่ บริเวณหัวแหลม ซึ่งมีการค้าขายกิจกรรมพื้นเมืองเป็นหลักให้คงอยู่ไว้ เพื่อบริการทางด้านตะวันตก แต่ควรมีการกำหนดบริเวณอย่างแน่นอน และต้องไม่ขยายตัวไปมากกว่านั้น บริเวณที่บริเวณพาณิชยกรรมมีแนวโน้มขยายตัวคือ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม ไม่ควรสนับสนุนให้มีการขยายตัวสูงในบริเวณนี้

เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สภาพภูมิทัศน์ แก่โบราณสถานบริเวณโยธยา ซึ่งบริเวณนี้เปรียบเสมือนหน้าบ้านของเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา นั่นเอง

พาณิชย์กรรมในบริเวณอื่นควรสนับสนุนสำหรับในลักษณะการค้ารายย่อย กระจายไปตามการใช้ที่ดินทั่วไป เช่น ในย่านพักอาศัย ตามความจำเป็นของประชากร โดยเฉพาะการค้าของชุมชนเดิม ซึ่งค้าขายทางน้ำ ได้แก่ เรือแพ เรือขายสินค้า หากดำรงไว้จะส่งเสริมกิจกรรม และการท่องเที่ยวทางน้ำ ตลอดจนลักษณะการพักยารายย่อยไม่เกิดผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถาน และทัศนียภาพชุมชน

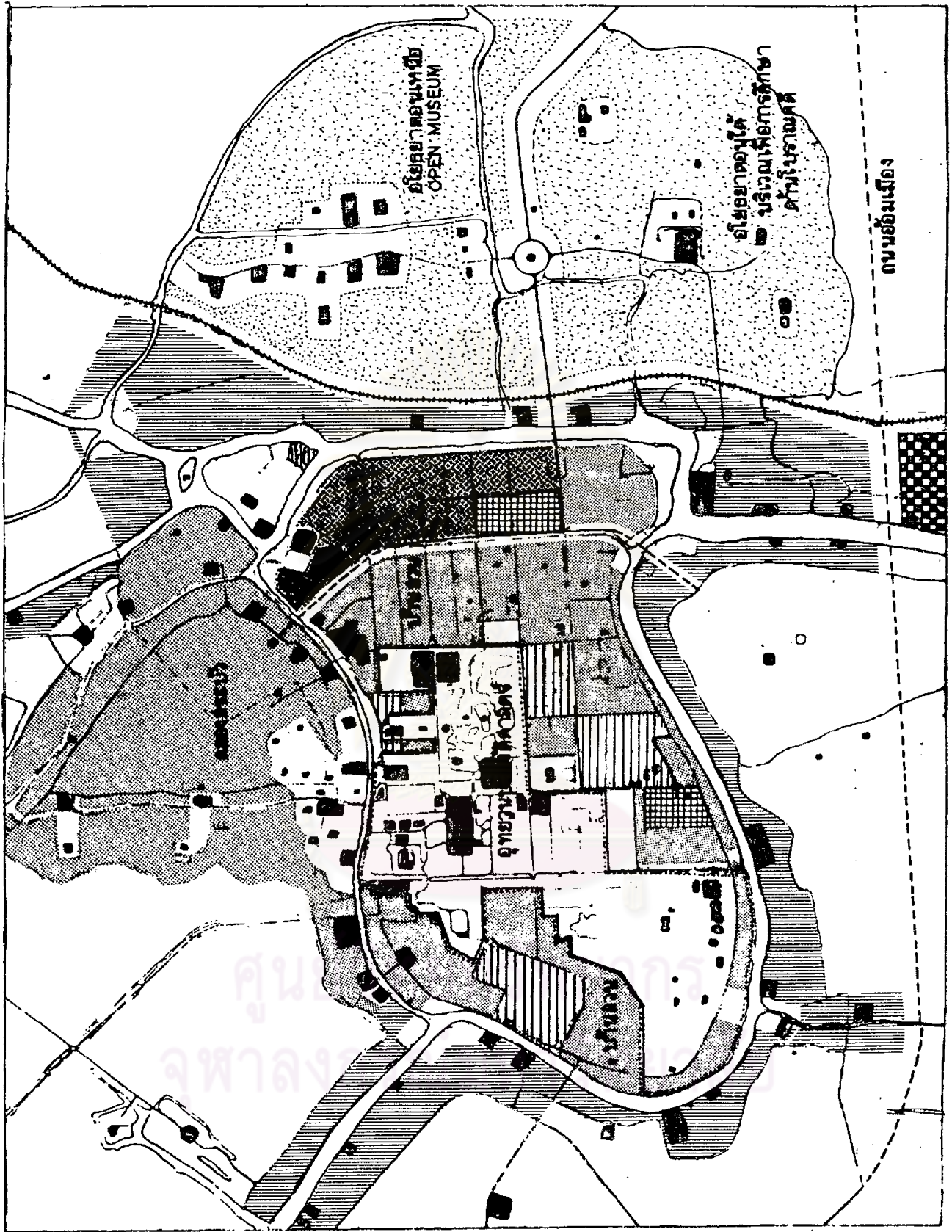
อุตสาหกรรม ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอุตสาหกรรมที่มีอยู่ได้ ได้แก่ อุตสาหกรรมในครอบครัว ขนาดเล็ก ที่ไม่มีผลต่อสภาพแวดล้อมเท่านั้น เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งดึงดูดทางด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม การใช้ที่ดินของบริเวณอุตสาหกรรมควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ย้ายไปอยู่ทางตอนไกลของเมือง ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยา และทางรถไฟ เป็นเส้นทางการขนส่ง

ที่โล่งที่ว่างสวนสาธารณะ มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอันมาก

เนื่องจาก

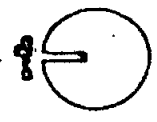
- ที่ว่างจะรักษาบริเวณโดยรอบโบราณสถานที่มีให้ถูกรบกวนทำลาย และช่วยส่งเสริมความสง่างามของโบราณสถานโดยทำให้เกิดมุมมองที่ดี
- ที่โล่ง ที่ว่างริมแม่น้ำลำคลองจะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำนั้น
- เป็นสวนสาธารณะ เพื่อการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น
- เป็นส่งเสริมกิจกรรมประเพณีไทย และการละเล่นต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่างริมลำน้ำ ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง แข่งเรือ เล่นเพลงเรือ เป็นต้น ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เป็นที่จอดรถ เป็นต้น

บริเวณที่จัดให้เป็นที่ว่าง ที่โล่งของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้ว บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ และ บริเวณริมแม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ
การใช้ที่ดิน

	พักอาศัย		อุตสาหกรรม
	พักอาศัยเบาบาง		สถานที่ราชการ
	พักอาศัยริมน้ำ		สถาบันการศึกษา
	พำนักชมธรรมชาติ		ที่ว่าง

ที่มา

การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดยกรมการโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

โครงการพิเศษ (กรม)

มาตรการควบคุมการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินทุกประเภทที่กล่าวมาทั้งหมด มีลักษณะ
 ดังแผนที่ที่ โดยมีมาตรการที่ใช้ควบคุมการใช้ที่ดิน และอื่น ๆ ได้แก่

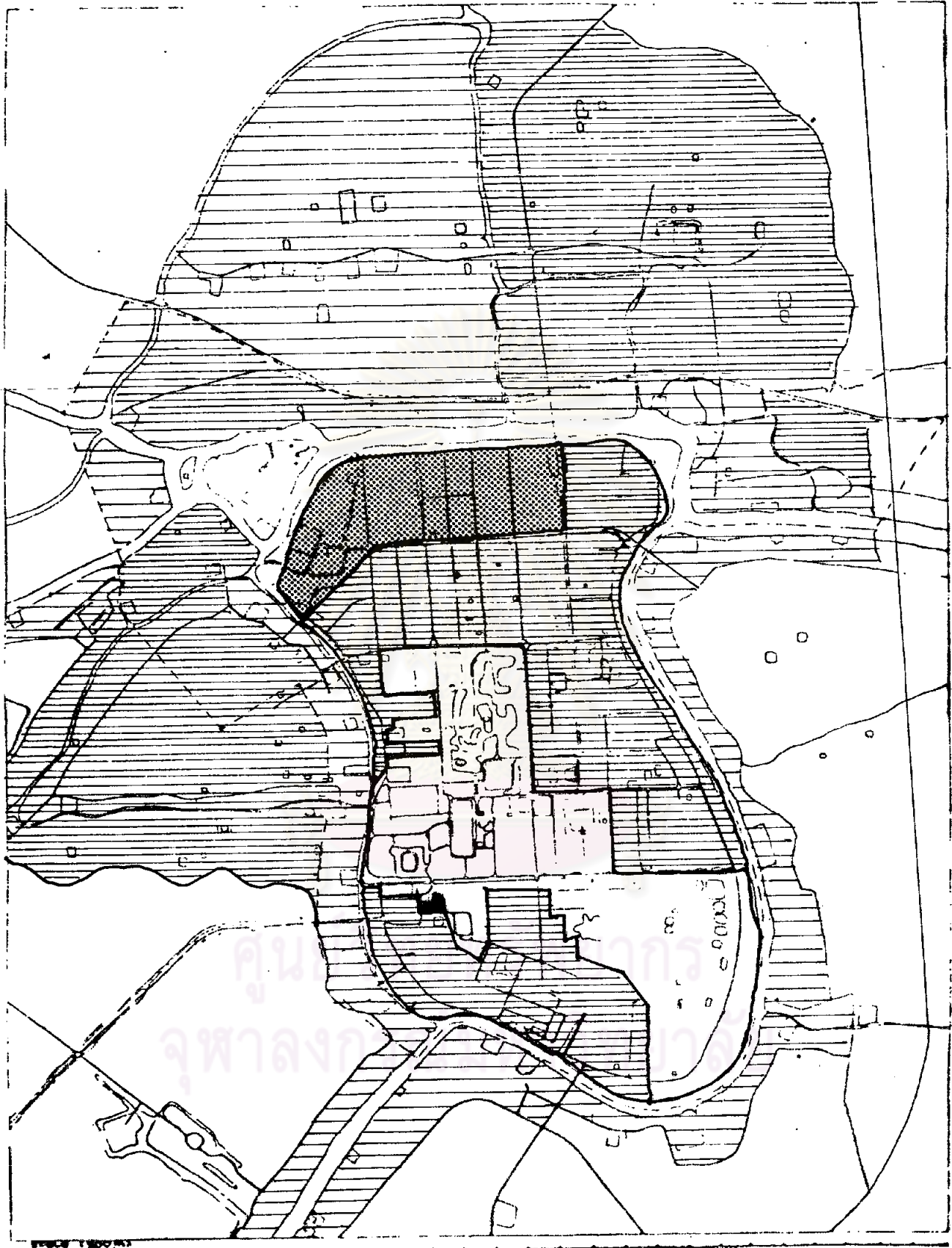
๑. พระราชบัญญัติโบราณ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.
 ๒๕๐๔ ขึ้นทะเบียนและกำหนดบริเวณโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์

๒. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๔ กำหนดผังเฉพาะเพื่อการควบคุม
 กิจกรรมการใช้ การดูแลรักษาอาคาร ความสูงอาคาร และรูปลักษณะอาคาร

การควบคุมอาคารในพื้นที่ศึกษานั้น เพื่อให้บรรลุตามนโยบายการพัฒนาโบราณสถาน
 และการใช้ที่ดิน เสนอแนะการควบคุมอาคารได้ดังนี้

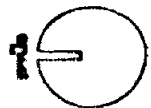
เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) (ดูแผนที่ที่ ๖.๔ ประกอบ)
 สภาพปัจจุบันของชุมชนเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา นั้นมีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินโดยเฉลี่ย ๓๐-
 ๔๐ % มีเพียงบริเวณย่านพาณิชย์กรรมห้วยรอ เท่านั้นที่มีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินค่อนข้างสูง
 (๖๐ - ๗๐ %) บริเวณพักอาศัย สภาพที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมจากสภาพปัจจุบันของอยุธยา
 คือ ๓๐ - ๔๐ % บริเวณพักอาศัยในบริเวณอโยธยาตอนใต้และบริเวณคลองสระบัวจึงกำหนดเป็น
 เปอร์เซ็นต์เท่านี้ ส่วนบริเวณอโยธยาตอนเหนือควรมีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินน้อยกว่า เนื่อง
 จากบริเวณนี้เป็นกลุ่มโบราณสถานมีคุณค่าสูงระดับชาติ มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว จึงควร
 มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีที่โล่งที่ว่างเพื่อมุมมองทัศนียภาพโบราณสถาน

ความสูงอาคาร (Building Height) อาคารโดยทั่วไปควรกำหนดให้มีความ
 สูงไม่เกิน ๒ ชั้น บริเวณที่ต้องพิจารณาเป็นสำคัญได้แก่ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม และบริเวณ
 พาณิชยกรรมห้วยรอ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้มนั้น เป็นจุดสำคัญต่อมุมมองโบราณสถาน ๓ ทางคือ
 มุมมองไปยังโบราณสถานกลุ่มอโยธยาเหนือ อโยธยาใต้ และมุมมองเข้าสู่ตัวเมือง จึงไม่
 สมควรให้มีอาคารสูงเกิน ๒ ชั้น ส่วนบริเวณผ่านพาณิชยกรรมห้วยรอในปัจจุบันมีอาคารสูงที่สุดจำนวน
 ๔ ชั้น ในอนาคตบริเวณนี้ความสูงอาคารไม่ควรสูงเกิน ๔ ชั้น และต้องมีมาตรการการถอยรัน
 อาคาร ที่ว่าง และการกำหนดความสูงอาคารในบริเวณใกล้เคียงกับโบราณสถาน อาทิเช่น พระ
 ราชวังจันทร์เกษม วัดเสนาสนาราม ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะ พื้นที่อาคารคลุมดิน

- 20 - 30 %
- 30 - 40 %
- 60 - 70 %

ระบะถอยร่นอาคารจากแนวถนน จากโบราณสถาน การควบคุมวัสดุและสีอาคาร ควรให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะของโบราณสถาน ซึ่งควรมีการศึกษาในรายละเอียดในการศึกษาโดยสำนักผังเมืองและกรมศิลปากร

ง. การส่งเสริมกิจกรรมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างชีวิตให้กับโบราณสถาน โดยให้มีบทบาทต่อชุมชน เพื่อผลให้ด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาจึงได้แก่

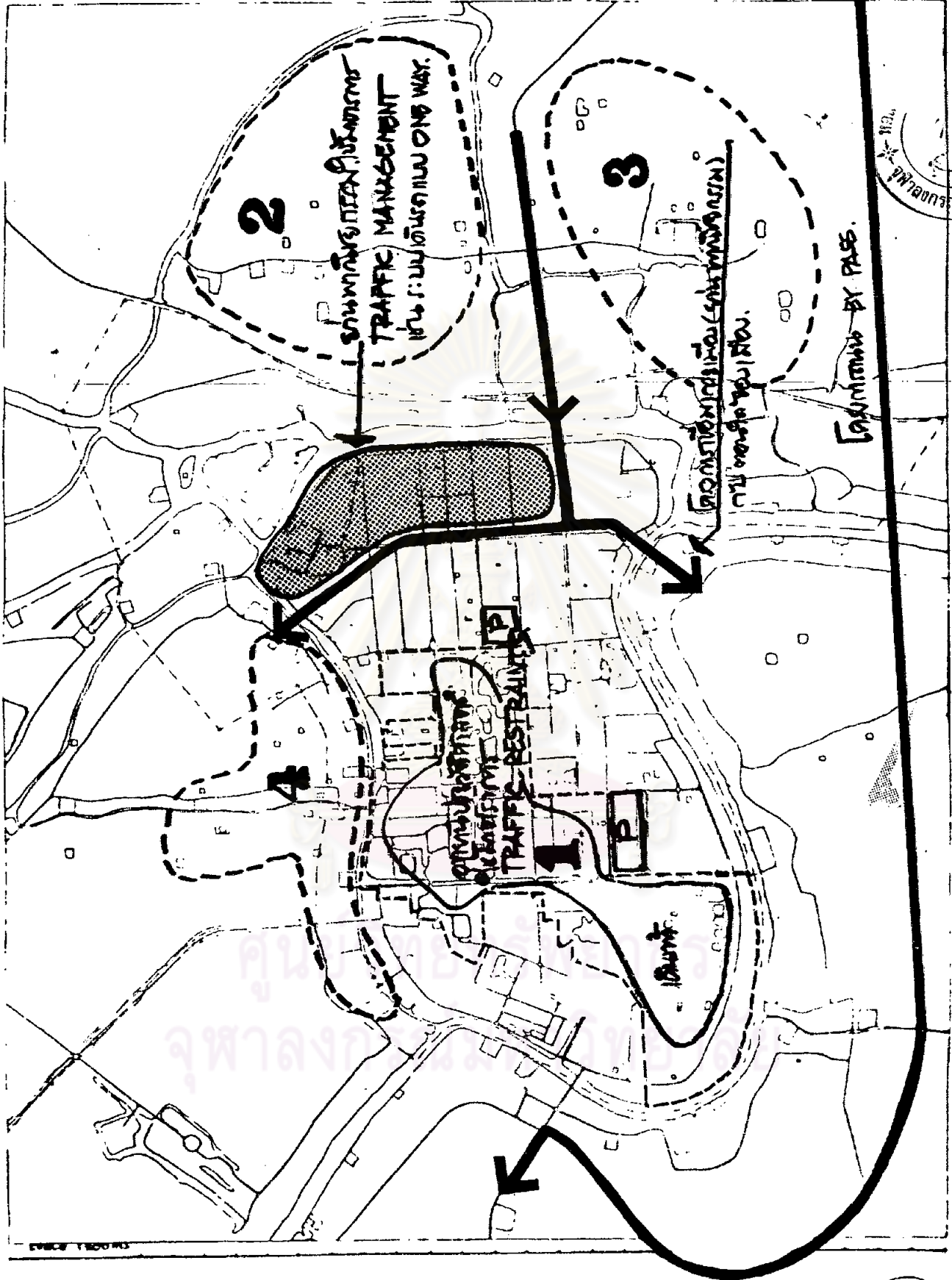
๑. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ การแข่งเรือ การแสดงศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง โดยใช้บริเวณโบราณสถานเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม และพยายามกระจายกิจกรรมไปตามบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ

๒. รื้อฟื้น กิจกรรม พระราชพิธี ประเพณีดั้งเดิมให้มีขึ้น ได้แก่ ประเพณีการเล่นเพลงเรือ พิธีของเปรี๊ยะตามประทีป (ชักโคม) ในเดือนสิบสองประเพณีคล้องช้าง ฯลฯ เป็นต้น

จ. การจัดระบบสาธารณูปโภค, สาธารณูปการ สาธารณูปโภคสาธารณูปการที่เป็นปัญหา และ ที่มีผลประโยชน์ต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่

ระบบการจราจร เทศบาลเมืองนคร ยังมีการจัดระบบจราจรที่ไม่เหมาะสมกับบริเวณโบราณสถาน ข้อเสนอการจัดระบบจราจรในพื้นที่ศึกษาควรมีแนวทางดังนี้

- โครงการระยะยาว ถนน By Pass เพื่อลดปริมาณการจราจรที่เข้าสู่เกาะเมือง โดยเฉพาะรถบรรทุกขนาดใหญ่
- จัดระบบจราจร (Traffic Managment) และมีข้อจำกัดในการจราจร (Traffic Restraints) ได้แก่ การจำกัดรถบางชนิดบางบริเวณ การควบคุมการจอดรถ ได้แก่ การจัดบริเวณจอดรถ การย้ายสถานีรถ บขส. ใวนอกเกาะเมือง

ข้อเสนอแนะ ระบบการจราจร

 บริเวณโบราณสถานไม่ควรมีขั้วจำกัดด้านจราจร

แม่น้ำลำคลอง คลองที่มีปัญหาการตื่น เขินและมีผลต่อการคมนาคมการท่องเที่ยว และการระบายน้ำป้องกันน้ำท่วม ควรมีโครงการขุดลอกโดยเร่งด่วน ได้แก่ คลองเมือง คลองสระบัว คลองท่อ คลองมะขามเรียง คลองเสนาสนะ เป็นต้น ประกอบกับต้องมีการศึกษาระบบคลองทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างละเอียด เพื่อพัฒนาให้มีบทบาทในด้านการท่องเที่ยวชมโบราณสถาน การระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมและเป็นทีโล่งของชุมชน

การรักษาความปลอดภัย ควรจัดให้มีตำรวจรักษาการในตรี เวณอโยธยาตอนเหนือ และบริเวณคลองสระบัว เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีคดีชิงทรัพย์นักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง

ฉ. การจัดระบบการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณโบราณสถาน กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม สภาพกายภาพของเมือง และการใช้ที่ดิน จึงเสนอแนะให้ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว เที่ยวชมโบราณสถานในอยุธยาโดยทางน้ำให้มากขึ้น เนื่องจากการเดินทางด้วยทางบกมีปัญหาการจราจร และปัญหามลภาวะมากกว่าทางน้ำ และพยายามดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในพื้นที่ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

การจัดการท่องเที่ยวบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา สามารถจัดออกเป็นกลุ่มตามลักษณะการเกาะกลุ่ม และคุณค่าความสำคัญได้ ๕ กลุ่ม ได้แก่

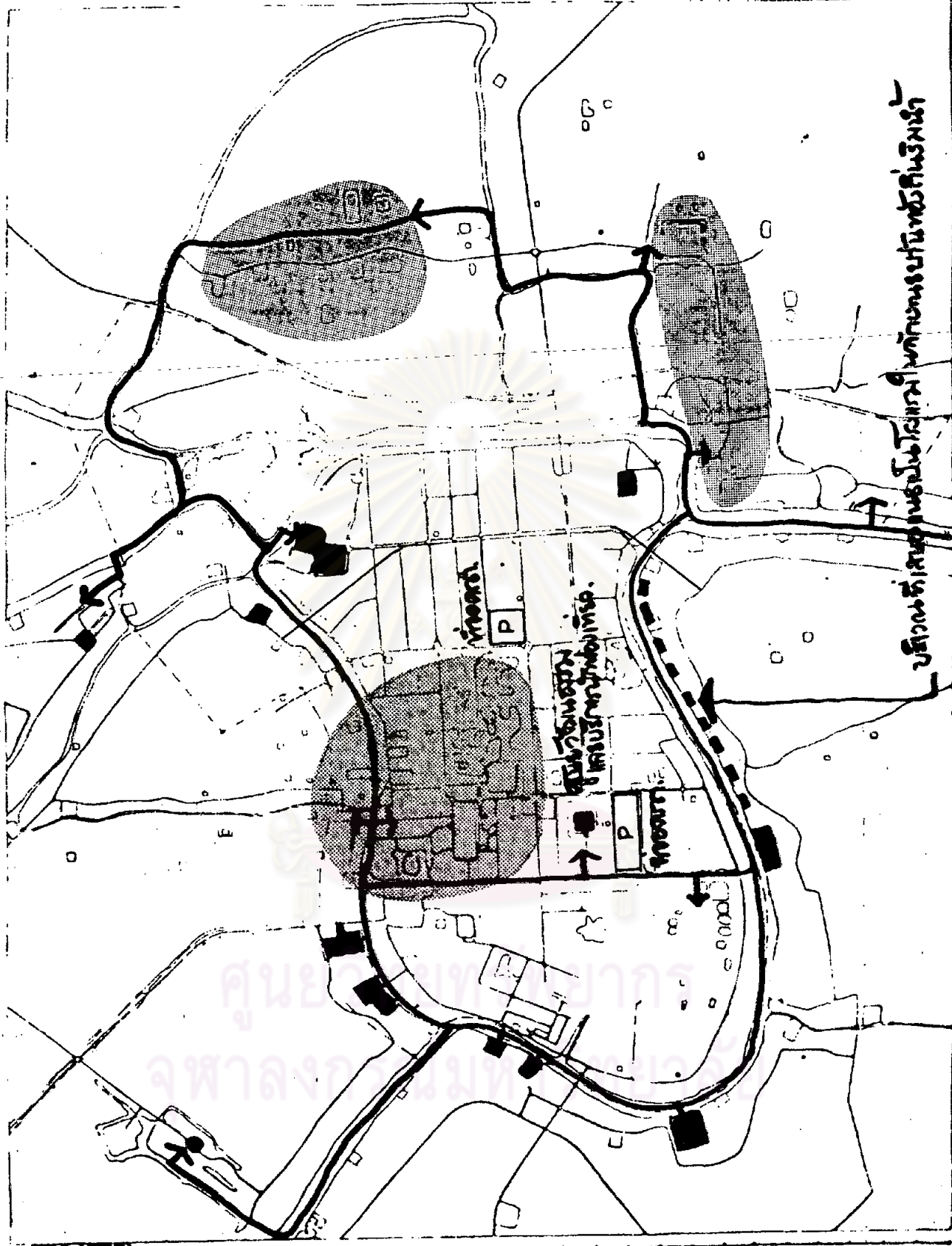
๑. กลุ่มพระราชวังหลวง หรือบริเวณบึงพระราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดในพื้นที่ศึกษา

๒. กลุ่มอโยธยาตอนเหนือ ปัจจุบันยังมีนักท่องเที่ยวไปชมน้อย แต่ในอนาคตมีแนวโน้ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้สูง

๓. กลุ่มโบราณสถานตามลำน้ำ มีโบราณสถานจำนวนมากมาย โดยส่วนใหญ่เป็นวัดที่มีภิกษุ

๔. กลุ่มอโยธยาตอนใต้ เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมกันมาก บริเวณโบราณสถานที่น่าสนใจได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น

๕. โบราณสถานที่อยู่นอกเมือง ๒ แห่ง ได้แก่ เจดีย์ภูเขาทอง และเพนียดคล้องช้าง

บริเวณที่แสดง บริเวณที่แสดง บริเวณที่แสดง

ข้อเสนอแนะ การท่องเที่ยวชมโบราณสถาน

← เส้นทางท่องเที่ยวชมโบราณสถาน

ที่มา

ภาครักษาโบราณสถานและโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

1:500 หรือ 1:1000

นโยบายให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในพื้นที่ต้องมีสิ่งสนับสนุน ได้แก่ ที่พัก ควรสนับสนุนที่พักหรือโรงแรมในรูปแบบบ้านลักษณะท้องถิ่น เรือนแพหรือบังกาโล โดยอาจปลูกเรียงรายไปตามลำน้ำบางสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และควรรออยู่นอกเกาะเมือง การพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ควรกระทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมหรือฟื้นฟูกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

ข. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาย่านโบราณสถาน

แนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถานที่มีการเกาะกลุ่มกันได้ ๗ บริเวณ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ โบราณสถานกลุ่มพระราชวังหลวง และ โบราณสถานกลุ่มด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

ก. โบราณสถานกลุ่มพระราชวังหลวง หรือ กลุ่มสวนสาธารณะเป็ิงพระราม สภาพปัจจุบันเป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงในระดับชาติ และส่วนใหญ่มีระดับการพัฒนาสูง เป็นบริเวณที่มีความสำคัญที่สุดของเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ บริเวณโบราณสถานบางแห่งยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ ซ่อมแซม ได้แก่ วัดพลับพลาชัย วัดสุวรรณवास ศิลาระดับน้ำ วัดธรรมิกราช และ คู่มขุนแผน อีกปัญหาหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญคือ ยังไม่มีการ Approach ที่ดีเข้าสู่บริเวณนี้ รวมทั้งขาดการเชื่อมต่อระหว่างโบราณสถานแต่ละแห่ง

แนวนโยบายการพัฒนา จัดการอนุรักษ์ซ่อมแซมโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ให้สมบูรณ์พร้อมกับการจัด landscape เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน จากนั้นจึงสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้นในบริเวณโบราณสถานกลุ่มนี้

แนวทางและมาตรการ ควรจัดให้ landscape ต่อเนื่องจากการ Approach เมืองระยะที่ ๒ คือจากถนนโรจนะ ชู่มงตรงสู่ศาลาแดง ซึ่งควรให้ย้ายออกไปรวมอยู่ในบริเวณศูนย์ราชการ ในพื้นที่ศาลากลางนี้ควรจัดให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถ จากนั้นจึงเน้นการ Approach จากบริเวณศาลากลางเข้าสู่กลุ่มโบราณสถาน

ศูนย์กลางของบริเวณโบราณสถานกลุ่มนี้ให้บริเวณพระราชวังหลวง เป็นศูนย์กลางของนักท่องเที่ยว โดยใช้บริเวณสนามฟุตบอลในปัจจุบัน เป็นสถานที่แสดงกิจกรรม อาทิเช่น การแสดงต่าง ๆ ประกอบบริเวณโบราณสถาน ทั้งนี้โดยใช้ให้มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวทางนี้ โดยควรมีท่าขึ้นลงเรือสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณนี้ ส่วนบริเวณวัดพระมงคลบพิตรนั้น เป็นศูนย์กลางร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น และให้บริเวณสวนสาธารณะบึงพระราม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา

ข. บริเวณโบราณสถานด้านตะวันตกเฉียงใต้ สภาพปัจจุบันเป็นบริเวณนี้เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีระดับการอนุรักษ์และพัฒนาต่ำ ทั้งสภาพอาคาร สภาพบริเวณยังไม่ได้รับการดูแลรักษา

แนวนโยบายการพัฒนา บริเวณนี้ควรจัดเป็นสวนสาธารณะอีกแห่งหนึ่ง เพื่อบริการแก่ประชาชนในแถบนี้

แนวทางและมาตรการ ควรอนุรักษ์ซ่อมแซมและจัด landscape ให้เป็นที่พักผ่อนของประชาชน โดยบริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยาควรให้ย้ายไปอยู่นอกเมือง

สรุปรวมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ มีแนวทางโดยสรุปดังนี้

การอนุรักษ์ซ่อมแซมส่วนใหญ่ต้องกระทำโดยกรมศิลปากรโดยตรง (ตามข้อเสนอแนะการแบ่งระดับการอนุรักษ์พัฒนา) โบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง ได้แก่ บริเวณบึงพระรามและบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ ควรให้เทศบาลพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรม

การจราจรภายในอุทยานควรมีมาตรการ โดยบริเวณถนนรอบเมืองควรห้ามรถบางชนิดผ่าน อาทิเช่น รถโดยสาร รถบรรทุกสินค้า และ บริเวณภายในเขตอุทยาน ควรเป็นการเดินเท้า หรือทางจักรยาน ห้ามรถยนต์เข้ามาโดยคควรมีบริเวณจอดรถ ๒ บริเวณ คือ บริเวณศาลากลางเป็นที่จอดรถนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และ บริเวณบ้านสวนตึกบึงพระราม

สำหรับคนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวชมโบราณสถานโดยการคมนาคมทางน้ำ ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ ควรจัด landscape โดยนำระบบकुคลองมาใช้เพื่อการชมโบราณสถานให้ได้บรรยากาศในอดีต และเพื่อผลประโยชน์ต่อการระบายน้ำการป้องกันน้ำท่วมในปัจจุบันด้วย

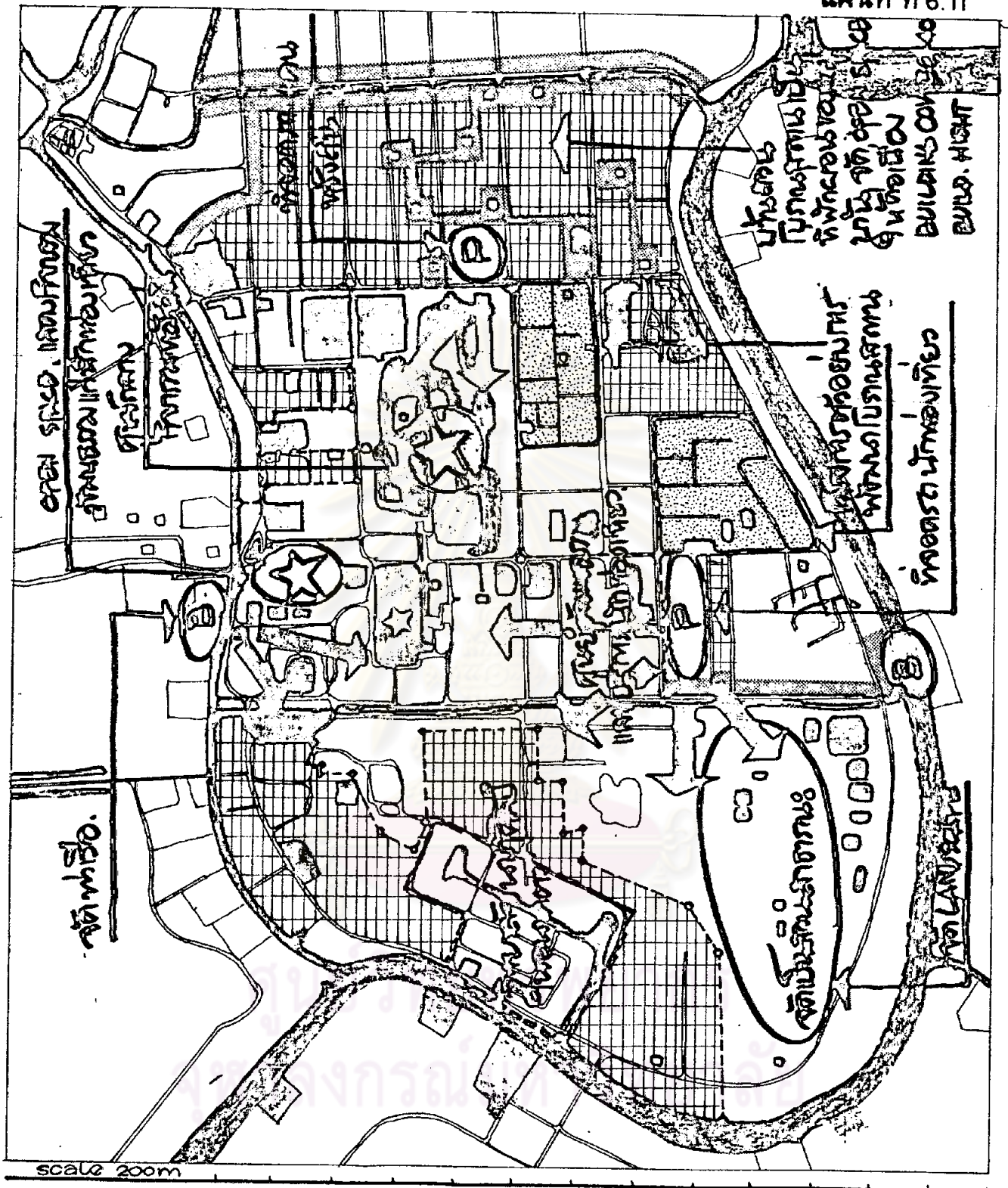
๒. บริเวณบ้านสวน แบ่งเป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก และบริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันตกของอุทยานประวัติศาสตร์

ก. บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก เป็นย่านพักอาศัยเดิม ปัญหาของบริเวณนี้ คือ บริเวณพักอาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน โดยโบราณสถานส่วนใหญ่เป็นวัดร้าง จึงถูกปล่อยปละละเลย ตลอดจนปลูกสร้างอาคารประชิดและบุกรุก

แนวนโยบายการพัฒนา โบราณส่วนใหญ่มีคุณค่าต่ำ และยังไม่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนา นโยบายจึงควรให้อนุรักษ์พัฒนาให้เป็นบริเวณพักผ่อนเล็ก ๆ ของหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนามากที่สุด

แนวทางและมาตรการ วางผังจัดระเบียบชุมชนโดยให้มีศูนย์กลางที่บริเวณโบราณสถานจัดเป็นที่เปิดโล่ง (open space) ของหมู่บ้าน และให้มีความเชื่อมโยงในแต่ละโบราณสถาน การทำกิจกรรมทางศาสนา ตอนเหนือให้ขึ้นกับวัดราชประดิษฐฐานเป็นศูนย์กลางกิจกรรมวัฒนธรรม ส่วนตอนล่างไม่มีวัดที่มีภิกษุ ควรส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกิจกรรมกับวัดฝั่งตรงข้าม คือ วัดขุนพรหม และวัดนางุญ โดยการเปิด Open space บริเวณนั้น ในการดูแลรักษาโบราณสถานศูนย์กลางของหมู่บ้านนั้น ควรใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงการตัวอย่างและจัดประกวดให้รางวัลการอนุรักษ์ดูแลโบราณสถาน (ดังที่กล่าวมาแล้วในแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาแต่ละกลุ่มโบราณสถาน)

โครงการที่จะเป็นตัวอย่างได้ดีในบริเวณบ้านสวนนี้ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถาน ๓ แห่งซึ่งอยู่ภายในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดบรมพุทธาราม วัดสิงหาราม และวัดสวนหลวงค้างคาว โดยให้ทางวิทยาลัยครูเป็นผู้ปฏิบัติโครงการ โดยมีกรมศิลปากรเป็นที่ปรึกษา (เช่นเดียวกับโบราณสถาน ๒ แห่ง ในโรงเรียนอนุอยุธยาวิทยาลัย)

แสดงแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา โบราณสถาน และ การใช้ที่ดิน บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ และ บ้านสวน

ข. บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันตก สภาพปัจจุบันมีการใช้ที่ดินปะปนกัน ได้แก่ พักอาศัย พาณิชยกรรมบริเวณตลาดหัวแหลม อุตสาหกรรมได้แก่ โรงงานสุรา โรงงานปุ๋ย สถานที่ราชการ คือ กรมทหารสรรพาวุธ และ บริเวณโบราณสถาน การใช้ที่ดินที่มีปัญหาต่อ บริเวณโบราณสถานและชุมชนมากที่สุด คือ โรงงานสุรา ขององค์การสุรา

แนวนโยบายการพัฒนา จัดเป็นย่านพักอาศัย เช่นเดียวกับด้านตะวันออก
 แนวทางและมาตรการ พิจารณาจากการใช้ที่ดินที่เป็นปัญหาต่อชุมชนได้แก่ โรงงานสุรา โรงงานปุ๋ย ให้ย้ายออกนอกเมือง กรมทหารสรรพาวุธในระยะยาว ควรให้ ย้ายออกด้วยเช่นกัน เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตั้งอยู่ยู่บริเวณนี้ บริเวณตลาดหัวรอซึ่งเป็นย่านการค้าให้คงไว้ เพราะเป็นสินค้าหัตถกรรม และเพื่อบริการประชาชนในด้านนี้ บริเวณ โรงงานสุรา เมื่อย้ายออกไปควรจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็น ศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของภาคกลาง และ เพื่อเป็นสถานที่ที่จะสนับสนุนกิจกรรมที่จะส่งเสริมใน เขตอุทยานประวัติศาสตร์ และบริเวณอื่น ๆ

การจัดชุมชนให้มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดตึกเป็นศูนย์กลางหลัก วัดวรโพธิ์ เป็นศูนย์กลางรอง และควร Approach วัดโลกยสุธา (วัดพระนอน) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ แต่การเข้าถึงและการ Approach ไม่ดี

สรุปโดยรวมบริเวณบ้านสวน บริเวณบ้านสวนควรเป็นย่านพักอาศัยเพื่อเป็น บริเวณส่งเสริมสภาพแวดล้อมของบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ให้ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมอาคาร ซึ่งเดิมเพียงแต่กำหนดว่าเป็นอาคารทรงไทย มาตรการควบคุมอาคารได้แก่

- เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) 30 - 40 %
- อาคารทุกประเภทไม่ควรสูงเกิน ๒ ชั้น
- ลักษณะ วัสดุ สี ควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโบราณสถาน
- ฯลฯ

๓. บริเวณอโยธยาตอนเหนือ

สภาพปัจจุบัน เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ . และยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ บูรณะ ซ่อมแซม และพัฒนา บริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มการขยายตัวมาบริเวณนี้ ปัจจุบันการใช้ที่ดินเป็นย่านพักอาศัยเบาบาง และที่น่าจึงสมควรมีการวางแผนการใช้ที่ดินไว้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น

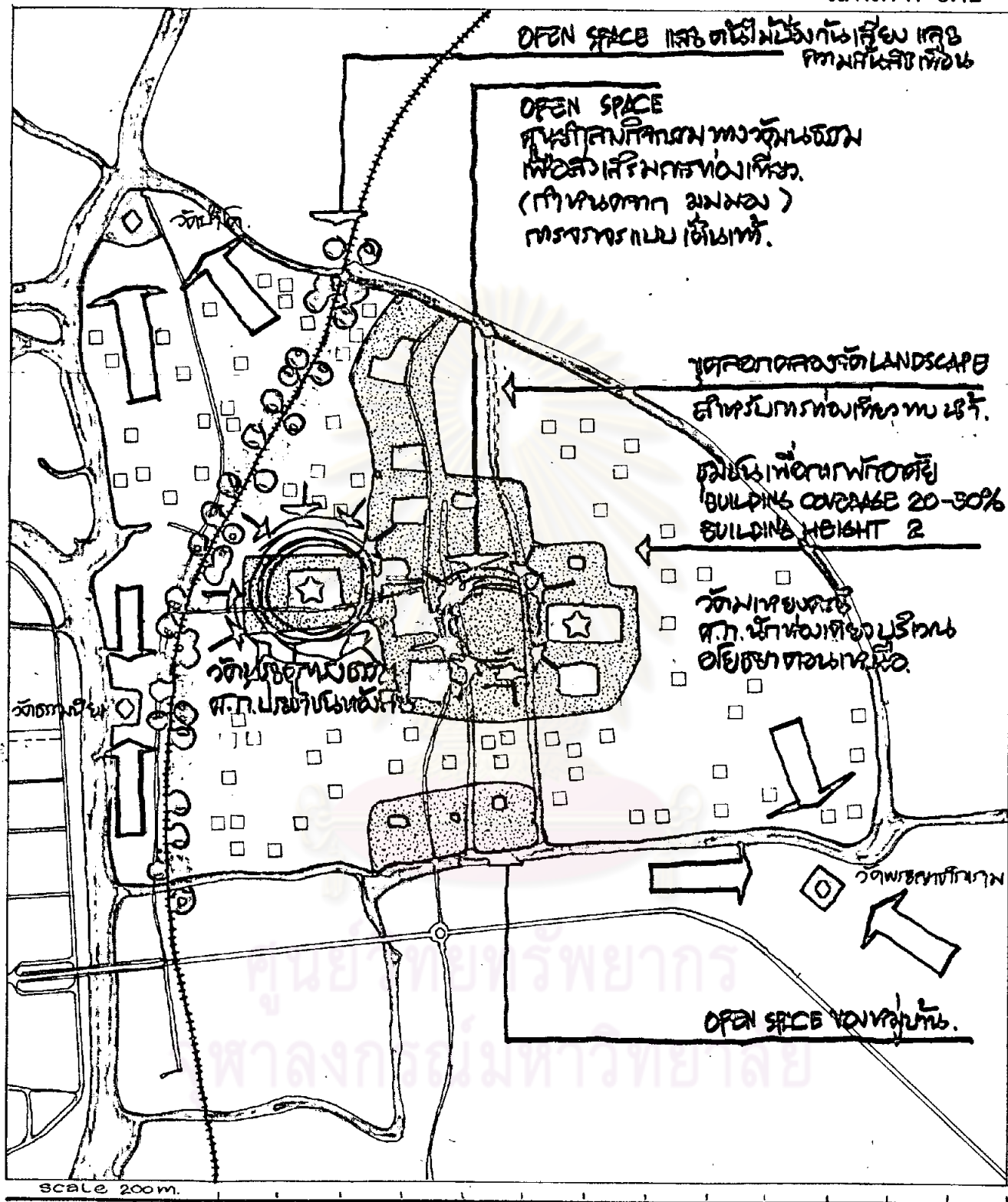
แนวนโยบายการพัฒนา จากแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ ต้องกระทำโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ประกอบกับบริเวณนี้มีสภาพที่เหมาะสม มีคลองกะบังไม้ล้อมรอบกันเป็นอาณาเขตโดยเฉพาะ จึงควรกำหนดบริเวณนี้ให้เป็นบริเวณพิเศษ คือเป็น Historic Center ในลักษณะของ open Museum

แนวทางและมาตรการ ต้องมีการกันเขตโบราณสถานโดยพิจารณาจากทัศนียภาพและมุมมองประกอบกับความสูงของโบราณสถาน และใช้พื้นที่ open space ร่วมของแต่ละโบราณสถาน เป็นศูนย์กลางกิจกรรม เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว พื้นที่นี้ได้แก่บริเวณระหว่างวัดมเหยงคณ์กับกุฎีดาว บริเวณโดยรอบจัดให้เป็นย่านพักอาศัยเบาบาง และการใช้ที่ดินในการเกษตร เช่น ทำนา สวน หรือไร่ ศูนย์กลางของชุมชนพักอาศัยควรจัดเป็น ๒ ศูนย์กลาง ได้แก่ วัดประตู่ทรงธรรมซึ่งมีโรงเรียนอยู่ด้วยสำหรับชุมชนทางด้านตะวันออก ส่วนชุมชนทางด้านตะวันตกให้มีศูนย์กลางกิจกรรมอยู่ที่วัดพระญาติการาม

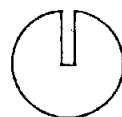
บริเวณด้านตะวันออกติดแม่น้ำป่าสัก ตอนบนจัดชุมชนให้สัมพันธ์กับวัดป่าไค้
ตอนล่างให้วัดธรรมนิมเป็นศูนย์กลาง

มาตรการ ควรมีการควบคุมอาคารดังนี้

- เพอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) กำหนดให้อยู่ในระหว่าง ๒๐ - ๓๐ %
- ความสูงของอาคารไม่เกิน ๒ ชั้น
- ลักษณะอื่น ๆ เช่นเดียวกับบริเวณบ้านสวน

แสดงแนวทาง การอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถาน และ การใช้ที่ดิน บริเวณ โอเอชชาตอนใต้

๔. บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณนี้มีแนวโน้มการขยายตัวของเมืองสูงที่สุด การใช้ที่ดินทุกประเภทเริ่มมีขึ้นในบริเวณนี้ โบราณสถานในบริเวณนี้ โบราณสถานในบริเวณนี้ มีทั้ง ๔ ระดับในการอนุรักษ์และพัฒนา และยังมีซากโบราณสถาน เป็นเนินดินของโบราณสถานอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ทราบประวัติ หากไม่มีการควบคุมที่ดีการขยายตัวเมืองจะทำลายโบราณสถานตามผลการศึกษาที่แล้่วมา

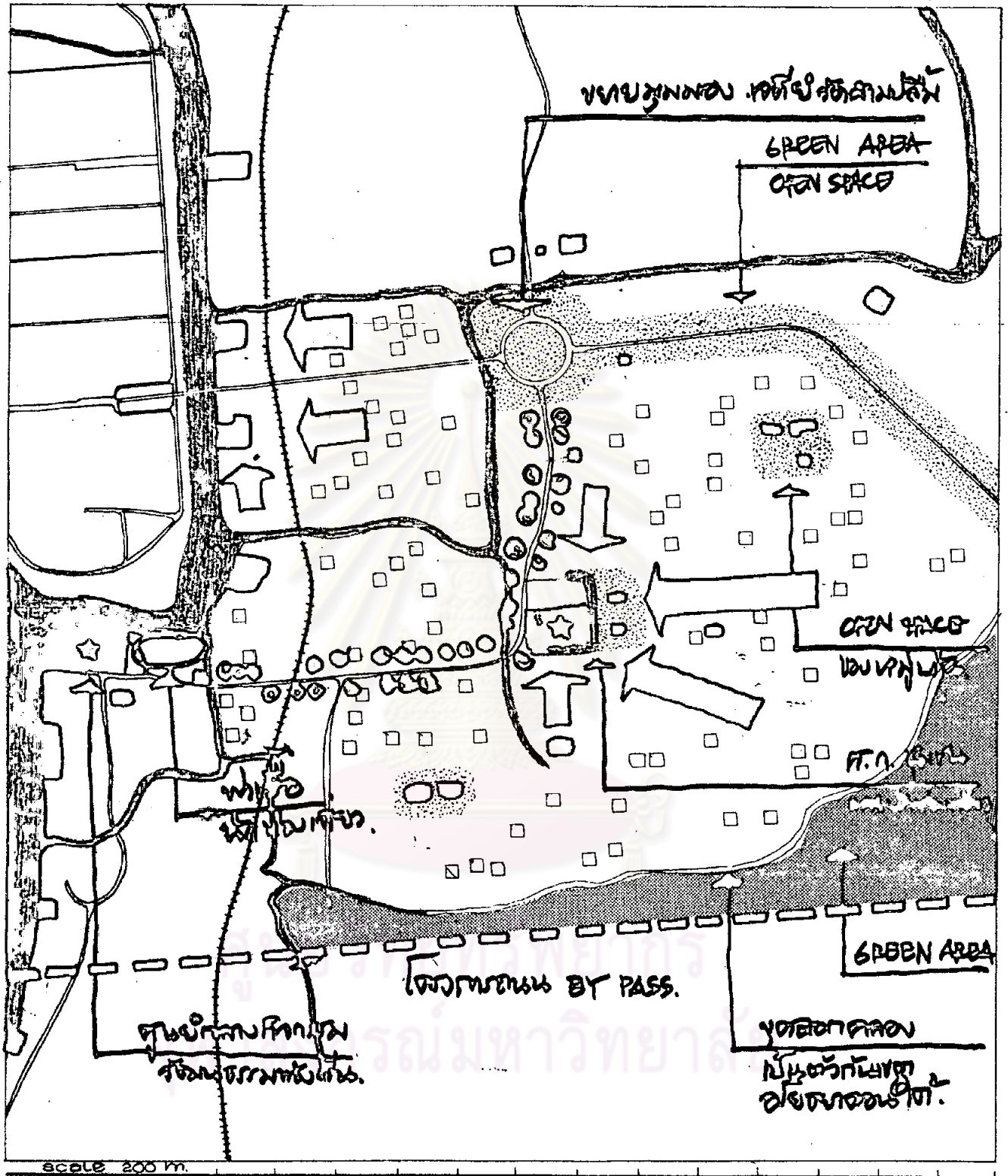
- แนวนโยบายการพัฒนา - บริเวณควรมีการกันเขตเพื่อการศึกษาทางด้านโบราณคดี และควบคุมอาคาร เนื่องจากเป็นบริเวณที่เปรียบเสมือนหน้าบ้านของอยุธยา

แนวทางและมาตรการ ควรให้กรมศิลปากรกันเขตแต่ละโบราณสถานเพื่อทำการศึกษาขุดค้นทางโบราณคดีโดยเร่งด่วน จากนั้นเมื่ออนุรักษ์แล้วจัดโบราณสถานที่มีคุณค่าค่อนข้างต่ำ เช่น โบราณสถานกลุ่มวัดไฟไหม้ เป็นศูนย์กลางชุมชนย่อย โดยศูนย์กลางชุมชนใหญ่ในบริเวณนี้กำหนดให้อยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคลทางด้านตะวันออกและ วัดพนัญเชิงทางด้านตะวันตก เป็นศูนย์กลางกิจกรรมวัฒนธรรมทั้งของท้องถิ่นและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

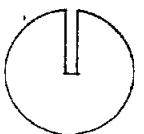
เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคลนั้น เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ของอยุธยา ซึ่งเห็นได้ตั้งแต่ถนนสายเอเชีย ในการ Approach ระยะที่ ๒ คือ ถนนโรจนะ ซึ่งตรงสู่วงเวียนเจดีย์วัดสามปลื้ม แล้วแตกแนวแกน (Aas) ไป ๒ ด้าน คือ อโยธยาเหนือและใต้ ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมลักษณะและความสูงอาคารในบริเวณนี้ และในบริเวณวงเวียนเจดีย์วัดสามปลื้มต้องขยาย open space ให้มากกว่าในปัจจุบัน

มาตรการ การใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีต่อทัศนียภาพชุมชนควรให้อยู่บริเวณอื่น โดยมีแนวทางดังนี้ได้แก่

- เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินอยู่ในระหว่าง ๓๐ - ๔๐ %
- ความสูงของอาคารไม่เกิน ๒ ชั้น
- ควบคุมลักษณะ วัสดุ สี อาคาร โดยพยายามไม่สนับสนุนให้เกิดอาคารในลักษณะห้องแถวชั้นในบริเวณนี้
- จำกัดประเภทกิจกรรมที่จะมีได้ในบริเวณนี้

แสดง แนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา โบราณสถาน และ การใช้ที่ดิน บริเวณอโยธยา ตอนใต้

๕. บริเวณย่านพาณิชยกรรมห้าวรอ สภาพปัจจุบันเป็นศูนย์กลางทางการค้าการบริการของเมือง บริเวณโบราณจึงถูกทำลาย ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันจึงอยู่ในลักษณะมีกำแพงล้อมรอบทุกด้าน

แนวนโยบาย การพัฒนาโบราณสถานควรมีการจัด Site Planning ของโบราณสถาน โดยเชื้อเชิญและเปิดโอกาสให้ประชาชนในบริเวณหนาแน่นได้เข้ามามีกิจกรรมในบริเวณโบราณสถาน

แนวทางและมาตรการ จัดระเบียบการใช้ที่ดินภายในบริเวณสถานให้เป็นหมวดหมู่และจัดบริเวณที่ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นที่ให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อน เป็นการลดความแออัดในใจกลางเมือง ได้แก่ วัดเสนาสนาราม วัดปราสาท และ วัดราชประดิษฐฐาน ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีการควบคุมอาคารในบริเวณนี้ด้วย ได้แก่

- กำหนดเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินไม่ให้มากกว่าในปัจจุบัน คือ ประมาณ ๖๐-๗๐ % บริเวณพาณิชยกรรม ควรให้มีการขยายตัวนอกเกาะเมืองในบริเวณที่ไม่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอยู่
- ความสูงของอาคารไม่ควรเกิน ๔ ชั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงระยะห่างกับบริเวณโบราณสถานด้วย
- กำหนดระยะถอยร่นของอาคาร
- อาคารพาณิชย์ที่เช่าที่ของราชพัสดุ กรมธนารักษ์ เมื่อหมดสัญญาควรให้เทศบาลเข้ามาดำเนินการเอง ซึ่งจะสามารถควบคุมลักษณะอาคารได้
- กิจกรรมที่ไม่ควรอยู่ในบริเวณนี้ ได้แก่ คู่งประจำจังหวัด โรงพยาบาลบุญจมาธิราช อุทิศ และสถานที่ราชการต่าง ๆ

๖. บริเวณคลองสระบัว (ทุ่งแก้ว)

สภาพปัจจุบัน เป็นย่านพักอาศัย และเป็นบริเวณที่เมืองจะขยายตัวมาในบริเวณนี้ ปัจจุบันบริเวณโบราณสถานอยู่ปะปนกับบ้านเรือนของประชาชน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างขาดระเบียบ

แนวนโยบายการพัฒนา บริเวณนี้ควรจัดระเบียบชุมชนเดิมและวางแผนชุมชนในอนาคตให้สัมพันธ์กับบริเวณโบราณสถาน

แนวทางและมาตรการ ให้ศูนย์กลางของชุมชนในบริเวณแบ่งเป็น ๔ แห่ง คือ วัดหน้าพระเมรุ วัดกลาง วัดครุฑาราม วัดโรงฆ้อง และ วัดแม่นางปลื้ม โดยมีศูนย์กลางกิจกรรมใหญ่ที่วัดหน้าพระเมรุ ซึ่งมีความสำคัญทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการท่องเที่ยว ศูนย์กลางนี้จัดเป็น open space โดยมีโบราณสถานประเภทวัดร้างเป็นองค์ประกอบเชื่อมเข้าด้วยกัน เช่นเดียวกับบริเวณวัดกลาง ด้านตะวันออกของทุ่งแก้ว คือ เพนียดคล้องช้าง ควรเปิด open space โดยรอบและจัดประเพณีคล้องช้างเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งนี้ ต้องปรับปรุงการคมนาคมทั้งทางบกและเสนอแนะการคมนาคมทางน้ำให้เข้าถึงบริเวณเพนียดคล้องช้างด้วย

มาตรการควบคุมในบริเวณนี้ควรมีแนวทางดังนี้

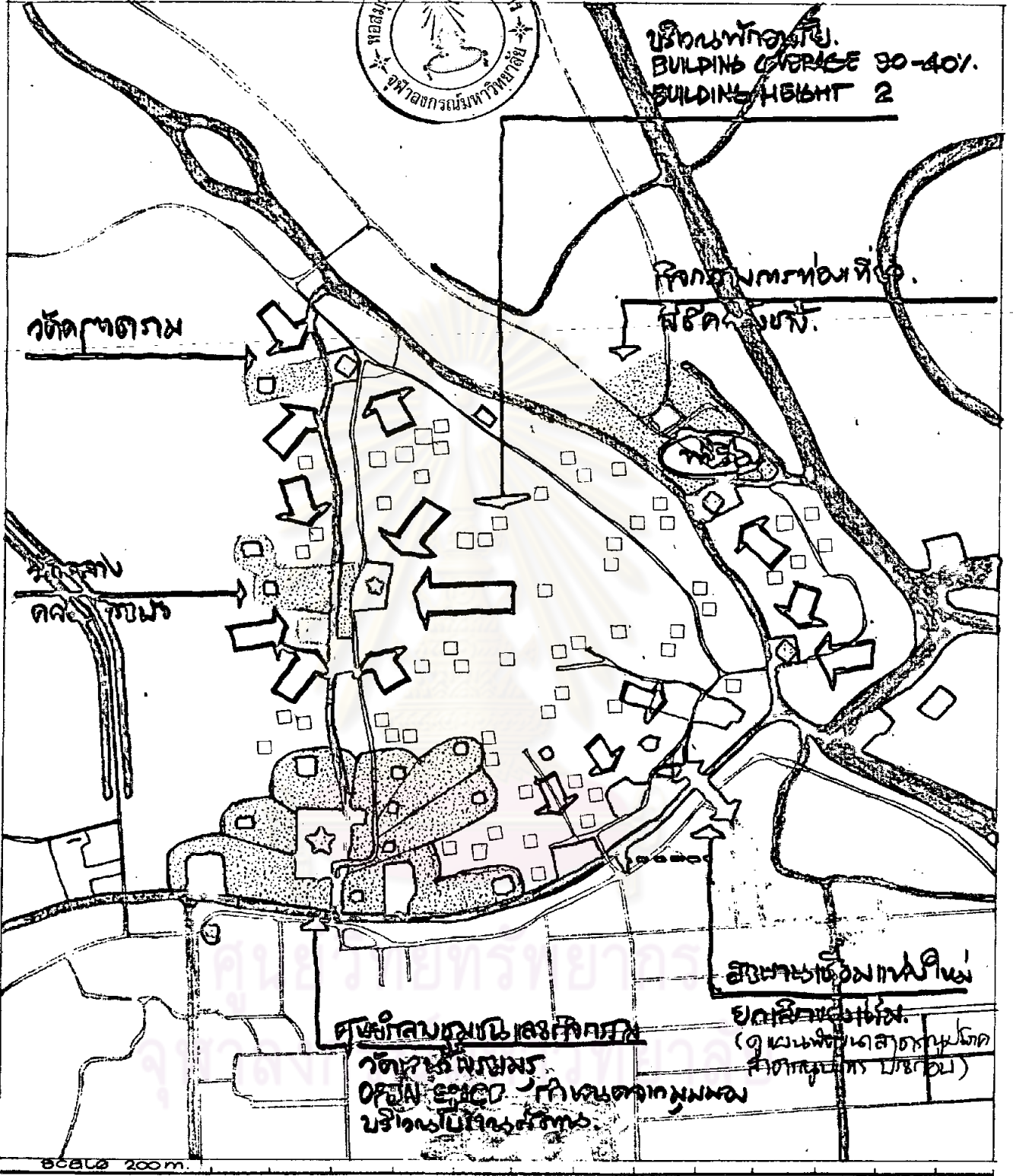
- เพอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) 30-40 %
- ความสูงอาคาร ไม่ควรเกิน ๒ ชั้น
- การค้าและอุตสาหกรรมส่งเสริมแบบรายย่อย ที่ไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

๗. บริเวณโบราณสถานตามลำน้ำ

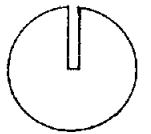
โบราณสถานที่อยู่ติดแม่น้ำลำคลองของเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา มีเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นวัดมีภิกษุ ปัญหาในปัจจุบันคือ คลองบางคลองอยู่ในสภาพดินเลน ไม่สะดวกแก่การเดินทาง ปัญหาการขาดกิจกรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว และการจัดบริเวณโบราณสถานยังไม่ตอบรับกับการท่องเที่ยวทางเรือ เช่น ขาดท่าเรือ เป็นต้น

แนวนโยบายการพัฒนา รักษาสภาพแวดล้อมริมลำน้ำไว้เพื่อผลประโยชน์ทางด้านสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยว

แนวทางและมาตรการ บริเวณโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรจัด landscape โดยการเปิดมุมมองทางลำน้ำ และจัด open space ริมลำน้ำเพื่อจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต่าง ๆ การใช้ที่ดินริมน้ำกำหนดให้เป็นย่านพักอาศัย โดยมีเปอร์เซ็นต์อาคาร

แสดง แนวทางการอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถาน และ การใช้ที่ดิน
 บริเวณคลองเมือง คลองสระบัว
 (ทุ่งแก้ว)

คลุมดิน ๒๐ - ๓๐ % ความสูงไม่ควรเกิน ๒ ชั้น และพยายามให้มี open space ริม
น้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

บริเวณที่ควรเป็นที่เปิดโล่งได้แก่

- บริเวณสองฟากคลองภายในเกาะเมือง
- บริเวณที่แม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ มาบรรจบกัน ตัวอย่างเช่น บริเวณป้อมเพชร
- บริเวณริมแม่น้ำ เช่น บริเวณย่านพาณิชย์กรรมหัวรอและเจ้าพรหมติดกับแม่น้ำป่าสัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย